

Rudolf Steiner

Okultni znakovi i simboli

Predavanja održana
u Stuttgartu od 13. do 16. rujna i
u Baselu 17. studenoga 1907.,
u Münchenu 20. kolovoza 1911. te
u Dornachu 18. prosinca 1921.

Simboli nisu samo znakovi kojima su ljudi proizvoljno pridružili neko značenje. Smisao okultnih znakova i simbola utemeljen je na stvarnosti iz koje su proizišli. Pomoću ovih predavanja moći ćemo proniknuti u stvarnost nekih simbola i dokučiti što leži iza njihovog smisla i značenja. Ovdje se govori o pentagramu kao izrazu odnosa snaga u čovjeku, o harmoniji sfera i okultnoj astronomiji, o ljudima Atlantide, velikom potopu i simboličkom značenju Noine arke, o duhovnim strujanjima koja su dovela do gradnje gotičkih katedrala, o tomu zbog čega se simbolima zmije, ribe, leptira i pčele mogu pridružiti elementi zemlje vode zraka i vatre, o simbolici brojeva utemeljenoj na staroj pitagorejskoj školi, o alfabetu i abecedi te o svjetlu duhovne jasnoće kao simbolu mudrosti koje se rađa u svakom biću kada se ispuni istinom.

SADRŽAJ

PENTAGRAM I LJUDSKO TIJELO	4
PENTAGRAM	
KAO IZRAZ ODNOSA SNAGA U ČOVJEKU	9
SVJETLO KAO SIMBOL MUDROSTI	16
HARMONIJA SFERA I OKULTNA ASTRONOMIJA	21
ČOVJEK ATLANTIDE	25
GOTIČKE KATEDRALE	28
NOINA ARKA	32
ZMIJA RIBA LEPTIR PČELA	35
SIMBOLIKA BROJEVA	
EVOLUCIJA INVOLUCIJA I STVARANJE IZ NIČEGA	42
ALFABET I ABECEDA	56

PENTAGRAM

I LJUDSKO TIJELO

Ova četiri predavanja koja će se održati u Stuttgartu biti će u malo prisnijem tonu jer se može pretpostaviti da je publika većim dijelom sastavljena od članova koji su već neko vrijeme upoznati s osnovnim idejama okultnog učenja, pa prema tomu, vjerojatno žele saznati skrovitije detalje s područja duhovne znanosti. U ovim predavanjima bavit ćemo se okultnim simbolima i znakovima u odnosu na astralni i duhovni svijet, a za čitav niz biti će objašnjeno njihovo dublje značenje. Molim vas da obratite pozornost da će mnogo toga iz prva dva predavanja zvučiti neobično, te da će biti potpuno objašnjeno tek poslije, u trećem i četvrtom predavanju, što, naravno, proizlazi iz same grane jer predavanja o duhovnoj znanosti ne mogu biti poput predavanja s ostalih područja koja su matematički sastavljena od jednostavnih elemenata. Mnogo toga što će isprva izgledati maglovito poslije će postati jasno i razumljivo.

Simboli i znakovi, ne samo u običnom nego i u teozofskom svijetu, često ostavljaju dojam nečeg proizvoljnog što samo služi za "označavanje". To, međutim, nije točno. Znae da su, primjerice, različiti planeti svemira označeni znakovima. Znae da je poznati znak u teozofskim slikovnim opisima tzv. pentagram. Nadalje znae da se u različitim religijama svjetlo spominje u smislu mudrost, u smislu duhovne jasnoće. Kad biste sada upitali za značenje takvih stvari

mogli biste čuti ili pročitati da znače ovo ili ono — trokut bi, primjerice, značio više trojstvo i tomu slično. U teozofskim spisima i predavanjima često se tumače mitovi i legende; kaže se da oni "nešto znače". Zadaća ovih predavanja biti će da se prepozna stvarnost simbola, da se dokuči ono što leži iza njihova smisla i značenja. Što to ustvari znači objasniti ćemo jednim primjerom.

Razmotrimo pentagram. Znaete da su na njega utrošena mnoga nejasna razmišljanja, ali to se okultizma ne tiče. Da bismo razumjeli što okultist kaže o pentagramu moramo se najprije podsjetiti na sedam osnovnih dijelova ljudskog bića*, a to je prije svega etersko tijelo koje je osobito važno za ovo razmatranje. Poznato vam je da etersko tijelo pripada području nadosjetilnog. Ono se ne može vidjeti fizičkim očima. Da bi ga se opažalo nužne su vidovite metode. Tada će postati očito da se bit eterskog tijela ne sastoji u njegovu pojavljivanju kao fine magličaste tvorevine. Njegova je prava osobina da je ono arhitekt, graditelj fizičkog tijela. Upravo kao što od vode nastaje led tako se fizičko tijelo oblikuje iz eterskog tijela koje je poput oceana prožeto mnogim strujama što njime protječu u svim smjerovima. Među njima se nalazi pet glavnih struja. Njihov smjer možete točno slijediti kad stojite raširenih nogu i ruku. One tvore pentagram. Svatko,

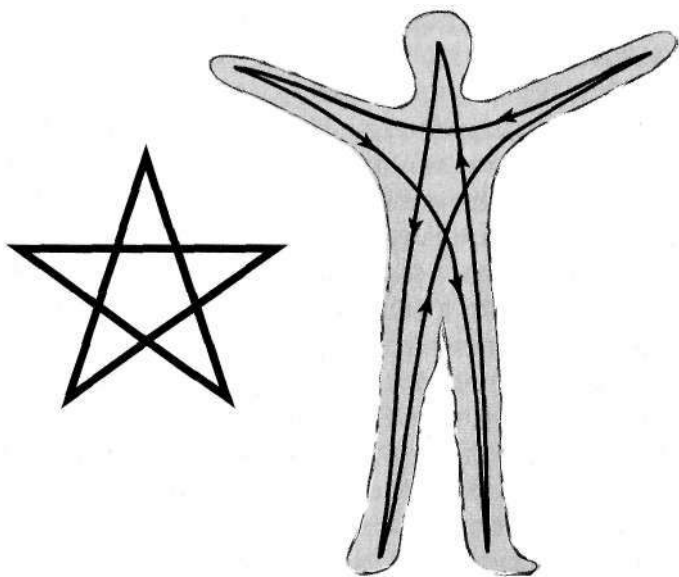
* 1. fizičko tijelo, 2. etersko tijelo, 3. astralno tijelo, 4. Ja, 5. manas (duhom prerađeno astralno tijelo), 6. budhi (duhom prerađeno etersko tijelo), 7. atma (duhom prerađeno fizičko tijelo).

skriveno u sebi, nosi ovih pet struja. Zdravo etersko tijelo izgleda tako da su ove struje u njemu nešto poput kostura. No, ipak ne smijete pretpostaviti da se sve što se odnosi na etersko tijelo nalazi samo unutar fizičkog tijela jer kad se netko, primjerice, kreće ove struje zapravo prolaze zrakom. Pentagram je pokretljiv kao i čovjekov kostur. Stoga kad okultist govori o pentagramu kao o čovjekvom obličju on ne govori o nečem izmišljenom već govori isto tako kao što anatom govori o kosturu. Ovaj je oblik doista prisutan u eterskom tijelu. To je činjenica.

Razlika između živog i neživog tijela sastoji se u sljedećem: U neživom tijelu stvari od kojih je ono sastavljeno podložne su samo fizikalnim, kemijskim zakonima. Naprotiv, u živom su tijelu stvari međusobno povezane na prilično složen način te se samo zbog djelovanja eterskog tijela možete održati u vrevi ovog, za vas neprirodnog, razvrstavanja stvari. U svakom se trenutku fizičke stvari grupiraju u skladu sa svojom prirodom — što za živo tijelo znači raspadanje, — a u svakom se trenutku etersko tijelo bori protiv ovog raspadanja. Kad se etersko tijelo odstrani od fizičkog tijela, stvari fizičkog tijela grupiraju se na za njih prirodan način i tijelo se raspada, postaje leš. Etersko je tijelo, dakle, neprestani borac protiv raspadanja fizičkog tijela.

U svakom se organu nalazi etersko tijelo kao njegova temeljna snaga. Da bi se pojedini fizički organ držao na okupu, čovjek ima etersko srce, eterski mozak itd. Etersko si tijelo možemo lako predočiti na materijalan način kao sasvim

finu maglu. U stvarnosti je ono zbroj strujanja snaga. Vidovnjaku se u čovjekovu eterskom tijelu pojavljuju određena vrlo važna strujanja. Jedno se strujanje, primjerice, uzdiže iz lijevog stopala prema čelu do mjesta između očiju koje se nalazi oko jednog centimetra duboko u mozgu. Otuda skreće prema drugom stopalu, otuda u suprotnu ruku, pa kroza srce u drugu ruku te potom natrag u svoje ishodište. Na ovaj način ono tvori pentagram strujanja snaga.

Ovo strujanje nije jedino. U eterskom ih tijelu ima još mnogo i upravo njemu čovjek zahvaljuje svoje uspravno držanje. Životinja je prednjim udovima povezana sa zemljom i u njoj ne vidimo ovakvo strujanje. U odnosu na izgled, oblik i veličinu čovjekova eterskog tijela može se reći da je ono, u svojim gornjim

dijelovima, sasvim točna slika fizičkog tijela. Drukčije je s njegovim donjim dijelovima koji se ne podudaraju s fizičkim tijelom.

U osnovi odnosa eterskog i fizičkog tijela leži velika tajna koja duboko rasvjetljava čovjekovu prirodu: etersko tijelo muškarca je žensko, a etersko tijelo žene je muško. Tako se objašnjava činjenica da u prirodi svakog muškarca nalazimo mnogo ženskoga, a u prirodi svake žene mnogo muškoga. U životinja je etersko tijelo veće od fizičkog. Zato vidovnjak, primjerice, vidi da u konja iznad glave, u obliku kape, strši etersko tijelo.

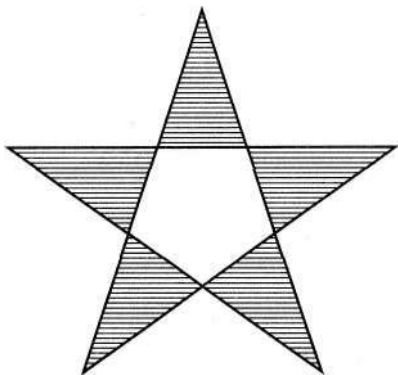
Iz ovog kratkog razmatranja možemo uočiti kako stvari stoje u vezi sa stvarnim značenjem simbola. Svi znakovi i simboli, koje surećemo u okultizmu, upućuju nas na takvu stvarnost, a najvažnija od svega je činjenica da na tom putu dobivamo smjernice za korištenje takvih oblika. Tada oni postaju sredstva za postizanje spoznaje ili vidovitosti. Nitko, tko duboko razmišlja o pentagramu, neće biti neuspješan uz uvjet da to čini strpljivo. Mora se, takoreći, udubiti u pentagram, pa će otkriti strujanja u eterskom tijelu.

PENTAGRAM KAO IZRAZ ODNOSA SNAGA U ČOVJEKU

U duši vam se iznenada može pojaviti pitanje: Kako se snage fizičkog tijela odnose prema snagama eterskog tijela i prema snagama astralnog tijela? — Kako možemo istaknuti što je ovdje jako, a što slabo, koja je mjera fizičkog, koja eterskog, a koja astralnog tijela? Postoji li formula izražena brojevima ili slično, kojom bismo mogli izraziti odnose snaga fizičkog, eterskog i astralnog tijela?

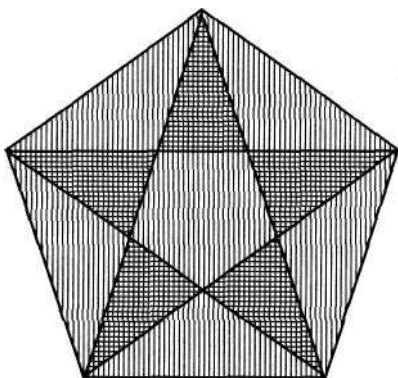
Danas ćemo najprije početi govoriti o odnosu pomoću kojeg možemo duboko zagledati ne samo u svjetska čuda, nego također u duševna iskušenja i duhovne objave. Ovaj će nas odnos uvoditi sve dublje i on se može izraziti. Može se navesti nešto što će sasvim točno označiti količinu i jakost naših unutarnjih snaga u fizičkom, eterskom i astralnom tijelu te njihova odgovarajuća međudjelovanja. A ove bih vam odnose, prije svega, mogao nacrtati na ploči jer se oni mogu izraziti jednim jedinim geometrijskim likom i njegovim omjerima. Za ono što sada crtam možemo reći: Zadubimo li se u ovaj lik iz njega, poput znakova okultnog pisma za meditaciju, proizlazi sve što on sadrži — omjeri dimenzija i snaga našeg fizičkog, eterskog i astralnog tijela. A taj znak okultnog pisma je, kao što vidite, pentagram. Obratimo li pozornost na pentagram te ako ga izvanjski promotrimo on će nam, u prvom redu, biti znak za etersko tijelo. No, već sam rekao da etersko tijelo također sadrži središnje snage za

astralno i fizičko tijelo, da iz njega proizlaze sve snage koje nas mogu učiniti mladim ili starim. Budući da se u eterskom tijelu nalazi središte svih ovih snaga, moguće je također na liku eterskog tijela, na njegovom pečatu, pokazati kakvi su u čovjeku odnosi veličina fizičkih snaga, odnosno snaga fizičkog tijela prema eterskim snagama te snaga eterskog tijela prema astralnim snagama, odnosno snagama astralnog tijela.

Iz toga se dobivaju sasvim točni omjeri ako si kažemo: Ovdje, unutar pentagrama, nastaje peterokut okrenut prema dolje. Ja ću ga ravnomjerno obojiti kredom. Tako imate prvi od likova koji čine pentagram. Uočite li trokut koji se nastavlja na peterokut, a koji ću iscrtkati horizontalnim linijama, dobit ćete još jedan lik, koji je dio pentagrama. Tako sam pentagram rastavio na središnji peterokut s vrhom okrenutim prema dolje, koji sam ispunio kredom te na pet trokuta koje sam iscrtkao horizontalnim linijama. Usporedite veličinu ovog peterokuta s veličinom trokuta, odnosno sa zbrojem svih površina koje pripadaju trokutima.

Kao što veličina ovog peterokuta djeluje na veličinu pojedinog trokuta, uzimajući u obzir zbroj površina pojedinih trokuta, tako djeluju snage čovjekova fizičkog tijela na snage njegova eterskog tijela. Istaknimo, dakle, da se može reći: pomiješamo li leću, grah i grašak tako da se količina leće prema količini graha odnosi kao tri prema pet možemo reći: Snage fizičkog tijela odnose se prema snagama eterskog tijela kao što se u pentagramu odnosi površina peterokuta prema zbroju površina trokuta.

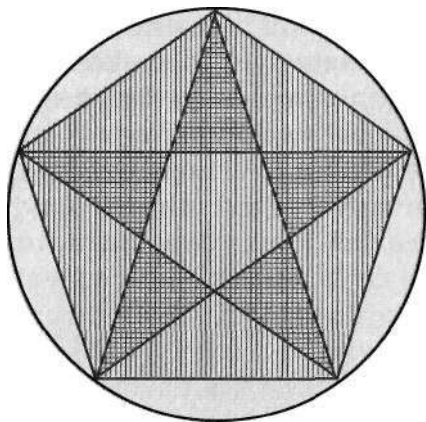
A sada ću nacrtati peterokut okrenut prema gore koji će nastati tako što će mu biti upisan pentagram. Ne smijete samo uzeti u obzir trokut koji se ovdje pojavio poput okrajka, nego cijeli peterokut koji zatvara površine pentagrama, dakle sve što sam iscrtkao vertikalno. Molim vas, dakle, da obratite pozornost na ovaj vertikalno iscrtkani peterokut koji opisuje pentagram. Onako kao se odnosi površina, veličina malog peterokuta s vrhom okrenutim dolje prema površini vertikalno iscrtkanog

peterokuta s vrhom okrenutim gore, tako se odnose snage čovjekova fizičkog tijela prema snagama njegova astralnog tijela. A onako kako se zbroj horizontalno iscrtkanih trokuta odnosi prema veličini peterokuta okrenutog s vrhom prema gore, tako se odnose snage eterskog tijela prema snagama astralnog tijela. Ukratko, u ovom liku imate sve što se može nazvati međusobnim odnosima snaga fizičkog, eterskog i astralnog tijela, samo što svega toga ljudi nisu svjesni. Peterokut s vrhom okrenutim prema gore obuhvaća sve astralno u čovjeku, pa i ono što mu još danas nije poznato, a nastat će tako što će Ja sve više prerađivati astralno tijelo prema duhu-samom ili manasu.

Sada se u vama može pojaviti pitanje: Kako se ova tri ovoja odnose prema pravom Ja?

Vidite, o pravom Ja o kojem sam vam govorio, koje je još beba jer je najmanje razvijen od svih dijelova čovjekova bića, o ovom Ja današnji normalno razvijen čovjek zna još vrlo malo. No, u njemu se već nalaze sve njegove snage. Obratite li pozornost na ukupnost snaga Ja i hoćete li istražiti njihov odnos prema snagama fizičkog, eterskog i astralnog tijela, trebate samo oko cijelog lika opisati krug. Kad bih još iscrtkao cijelu površinu ovog kruga, njezina veličina u usporedbi s veličinom površine peterokuta okrenutog prema gore, u usporedbi sa zbrojem površina trokutastih okrajaka iscrtkanih horizontalno, u usporedbi s malim peterokutom s vrhom prema dolje obojenim kredom, označava odnos snaga cijelog Ja — predstavljenog površinom kruga — prema snagama astralnog tijela — predstavljenih

površinom velikog peterokuta — prema snagama eterskog tijela — predstavljenih horizontalno iscrtkanim trokutima, koji se nastavljaju na mali peterokut — prema snagama fizičkog tijela — mali peterokut ispunjen kredom.

Ako se u meditaciji predate ovim okultnim znakovima te postignete da u nutrini dobijete određeni osjećaj o odnosima ovih četiriju površina, steći ćete dojam o međusobnim odnosima fizičkog, eterskog, astralnog tijela i Ja. Morate si, dakle, zamisliti veliki krug u istom osvjetljenju te ga u meditaciji imati na umu. Tada ćete si još predočiti prema gore okrenut peterokut. Budući da je peterokut nešto manji od velikog kruga — manji je za ove odsječke — prema gore okrenut peterokut će na vas ostavljati slabiji dojam od kruga. Za koliko je njegov dojam slabiji od dojma kruga toliko su snage astralnog tijela slabije od snaga Ja.

A predočite li si, kao treće, ovih pet horizontalno iscrtkanih trokuta, bez središnjeg peterokuta, te si zamislite da je sve jednako

osvijetljeno, imat ćete ponovno slabiji dojam. Za koliko je ovaj dojam slabiji od oba prijašnja dojma toliko su slabije snage eterskog tijela od snaga astralnog tijela i Ja.

A kad si pri istom osvjetljenju predočite mali peterokut on će na vas ostaviti najslabiji dojam. Ako sada postignete osjećaj o međusobnoj jačini ovih dojmova te ako možete zajedno držati sva četiri dojma kao da su, recimo, tonovi jedne melodije i istodobno misliti na njih — ako istodobno mislite na sva četiri dojma u odnosu na njihove veličine, osjetit ćete jaku hramoniju koja postoji između snaga Ja, astralnog, eterskog i fizičkog tijela.

To je ono što sam vam prikazao kao okultni znak, gotovo kao znak okultnog pisma. O takvim se znakovima može meditirati. Otprilike sam vam opisao metodu kako se to čini. Stvara se dojam različitih jačina koji ove površine kroz odnose svojih veličina ostavljaju kao ravnomojerno osvijetljene površine. Tako se čak može dobiti dojam o odnosima koji čovjeku ponovno prikazuju međusobne odnose jačine snaga četiriju članova njegova bića. To je nešto poput znakova stvarnog okultnog pisma koje proizlazi iz biti stvari. Meditirati o ovom pismu znači učiti velike, čudesne znakove svijeta koji nas uvode u velike tajne svijeta. Time smo postupno počeli sasvim razumijevati ono što ovdje vani djeluje kao svjetsko čudo koje nastaje izljevanjem duha u materiju sukladno određenim odnosima.

Istodobno sam time u vama izazvao nešto što se u staroj pitagorejskoj školi vježbalo kao stvarno najosnovnije. Jer, na ovaj način čovjek

svojim duhovnim sluhom počinje razabirati harmonije i melodije snaga u svijetu polazeći od znakova okultnog pisma, ostvaruje ih i tada već opaža da je gledao svijet s njegovim čudima u njegovoj istini. O tomu ćemo sutra nastaviti govoriti. Kao cilj današnjeg razmatranja htio sam postaviti pred vaše duše ove znakove okultnog pisma koji su nas ponovno, još malo uveli u ljudsku prirodu.

Nema smisla da se razmišljanjem pokušava dokučiti nekakvo izmišljeno, proizvoljno značenje ovih znakova. Njih čovjek treba postaviti pred svoje unutarnje oko i tada će ga oni odvesti do okultne stvarnosti. To se ne odnosi samo na ono što se može pronaći u granicama teozofije, nego također na simbole i znakove sadržane u najrazličitijim religioznim dokumentima jer se ovi dokumenti temelje na okultizmu.

SVJETLO

KAO SIMBOL MUDROSTI

Uvijek kad prorok ili utemeljitelj religije govori o svjetlu i time hoće ukazati na mudrost to ne čini stoga što to smatra genijalnom slikom. Okultist svoje mišljenje temelji na činjenicama i zato njemu nije važno da ono bude genijalno, već da bude istinito! Kao okultist on mora odustati od nezakonitog mišljenja, ne smije donositi proizvoljne zaključke ni osuđivati. On mora, korak po korak, pomoću duhovnih činjenica razvijati ispravno mišljenje. Stoga ova slika svjetla ima duboko značenje ili, štoviše, ona je duhovnoznanstvena činjenica. Da bismo to prepoznali vratimo se čovjekovom biću.

Astralno je tijelo treći čovjekov dio. Ono je nositelj radosti i tuge te o njemu ovise čovjekova unutarinja duševna iskustva. Biljka nema astralno tijelo i zato ne može iskusiti radost i tugu kao što to mogu čovjek i životinja. Ako danas prirodoznanstvenik, baveći se ispitivanjem prirode, govori o osjećajima biljki tada ono što govori počiva na sasvim pogrešnom shvaćanju prirode osjećaja. Do ispravne predodžbe astralnog tijela doći ćemo samo ako slijedimo razvoj kroz koji je ono prošlo tijekom vremena.

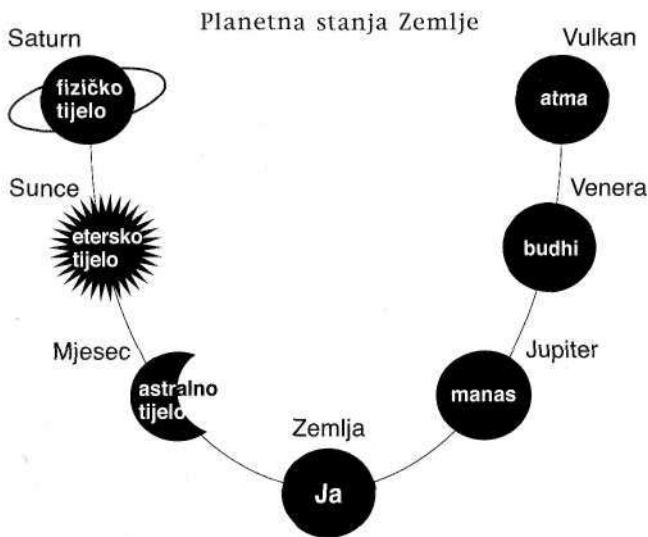
Znamo da je čovjekovo fizičko tijelo najstariji i najkompliciraniji član njegova bića, njegovo je etersko tijelo nešto mlade, a njegovo je astralno tijelo najmlađe. No, najmlađe od svega je njegovo Ja. Fizičko je tijelo prošlo kroz dugotrajan razvoj, koji se događao tijekom

četiriju planetnih utjelovljenja. Na početku ovog razvoja naša je Zemlja bila u prvobitnom utjelovljenju zvanom stanje Saturna. U ono vrijeme čovjek još nije postojao u svojem sadašnjem obliku. Na Saturnu je postojala samo prva klica fizičkog tijela, a nedostajala su mu sva ostala tijela — etersko tijelo, astralno tijelo i Ja. Etersko mu je tijelo pridruženo tek za drugog utjelovljenja Zemlje, na Suncu. U ono je doba čovjekovo etersko tijelo nesumnjivo imalo oblik pentagrama, ali je poslije donekle bilo preinačeno jer se u trećem utjelovljenju našeg planeta, na Mjesecu, s njim sjedinilo astralno tijelo. Potom se Mjesec preobrazio u Zemlju, a trima već oblikovanim čovjekovim tijelima pridružilo se Ja.

Gdje su, dakle, bila ova tijela prije nego što su se utjelovila u ljudskom biću? Gdje je, primjerice, bilo etersko tijelo prije nego što se na Suncu uvuklo u fizičko tijelo? Gdje je ono bilo za razdoblja Saturna? Okruživalo je Saturn kao što sada zrak okružuje Zemlju. Isto je bilo s astralnim tijelom tijekom razdoblja Sunca. Ono je ušlo u čovjekovo biće tek za razdoblja Mjeseca. Sve što je ušlo poslije — prije je bilo u okolini. Pokušajte si zamisliti da se Staro Sunce nije sastojalo od kamenja, biljki i životinja kao što je to danas na Zemlji, nego od bića koja su bili ljudi, a koja su bila razvijena samo do stadija čovjeka-biljke. Tada je također postojala neka vrsta minerala. Ova su dva prirodna carstva bila prisutna na Starom Suncu. Staro Sunce ne smijete brkati sa sadašnjim. Staro je Sunce bilo okruženo svojim moćnim astralnim ovojem koji je svijetlio. Sunce je okruživala neka vrsta

zračnog ovoja, ali je zračni ovoj istodobno bio astralni i svjetleći.

Danas čovjek ima fizičko tijelo, etersko tijelo, astralno tijelo i Ja. Kad Ja djeluje na astralno tijelo oplemenjujući ga intelektualno, moralno i duhovno tada astralno tijelo postaje duh-sam ili manas*.

Za sada je to u samom početku, ali kad u budućnosti bude dovršeno te čovjek preobrazi svoje cijelo astralno tijelo tada će ono fizički svijetliti. Kao što sjeme u sebi sadrži cijelu biljku tako astralno tijelo u sebi sadrži sjeme

* Tri viša čovjekova člana koja je on već počeo razvijati, a koja će se do kraja razviti tek u budućnosti. Kad čovjek snagama svojeg Ja preradi astralno tijelo nastaje duh-sam ili manas koji će se potpuno razviti kad Zemlja bude u planetnom stanju Jupitera, kad preradi etersko tijelo nastati će životni duh ili budhi koji će se razviti na Veneri te kad preradi fizičko tijelo nastati će duhovni čovjek ili atma koji će se razviti za planetnog stanja Vulkanu.

svjetla. Time što čovjek sve više pročišćava i oplemenjuje svoje astralno tijelo ono će iz sebe u svemirski prostor istrujavati svoj razvoj i neprestano oblikovanje. Naša će se Zemlja preobraziti u druge planete. Danas je ona tamna. Kad bismo je promatrali iz svemira vidjeli bismo da svijetli samo u odrazu Sunčeva svjetla. Jednog će dana, međutim, postati svjetlećom zbog činjenice što su ljudska bića preobrazila svoja cijela astralna tijela. Sveukupnost astralnih tijela isijavat će svjetlo u svemirski prostor kao što je to bilo za Starog Sunca koje je imalo viša bića na stupnju čovječtva, a ona su imala svjetleća astralna tijela. Biblija ih sasvim ispravno naziva Duhovima svjetla ili Elohim.

Što čovjek ulaže u svoje astralno tijelo? Ulaže ono što zovemo dobrotom i zdravim razumom. Promatrate li divljaka još na stupnju ljudoždera, koji slijepo slijedi svoje strasti, morat ćete reći da je niži od životinje jer one ipak ne razumiju svoja djela i nisu ih svjesne. Čovjek, međutim, čak i najniži već ima svoje Ja. Obrazovanijeg čovjeka možemo razlikovati od divljaka po tomu što već radi na svojem astralnom tijelu. On je već toliko shvatio određene strasti da si govori: "Ovu mogu slijediti, a ovu ne mogu slijediti." Određene nagone i strasti preoblikovao je u profinjenije strukture koje zove svojim idealima. On oblikuje moralne pojmove. Sve su to transformacije njegova astralnog tijela. Divljak se ne može služiti aritmetikom ni prosuđivati. Vlast nad time čovjek je stekao radeći na svojem astralnom tijelu iz inkarnacije u inkarnaciju.

Što se razvija dok čovjek postupno oplemenjuje svoj sadašnji nesavršeni oblik da bi postao bićem svjetla o kojem govorimo? To se zove usvajanje mudrosti. Što više mudrosti sadrži astralno tijelo tim će više svijetliti. Elohim, bića koja su prebivala na Suncu, bila su cijela prožeta mudročću. Kao što se naše duše odnose prema našim tijelima tako se sama mudrost odnosi prema svjetlu koje istrujava u svemirski prostor. Vidite da odnos između svjetla i mudrosti nije neka izmišljena predodžba, već je utemeljena na činjenici. Ona je istinita. Tako se trebaju tumačiti religiozni dokumenti koji govore o svjetlu kao simbolu mudrosti.

Za učenika koji hoće razviti svoje vidovite sposobnosti, za vidovitost, vrlo je važno da radi sljedeće vježbe: Najprije treba zamisliti sasvim mračan prostor, tako da isključi sva svjetla, bilo za noćne tame ili zatvarajući oči. Potom treba postupno svojim unutarnjim snagama prodrijeti do predodžbe svjetla. Izvodi li ovu vježbu na ispravan način, predodžba se može izgraditi sve do potpuno osvjetljenog prostora. Unutarnjim snagama može se proizvesti svjetlo. No, to nije fizičko svjetlo, nego preteča onog što poslije neće postati vidljivo fizičkom oku, nego finijim organima opažanja. Ovo unutarnje svjetlo, u kojem se pojavljuje kreativna mudrost, još se naziva astralnim svjetlom. Kad učenik meditacijom stvori svjetlo ono će za njega uistinu postati haljina duhovnih bića koja su stvarno prisutna poput Elohima. Ova bića svjetla, kakva će ljudska bića također jednom postati, čak su i sada uvijek prisutna. To je put kojim su prošli svi ljudi, koji poznaju duhovni svijet iz vlastitog iskustva.

HARMONIJA SFERA

I OKULTNA ASTRONOMIJA

Nekim drugim metodama, o kojima ćemo s vremenom također govoriti, ljudsko biće može dosegnuti razinu na kojoj mu se, pomoću njegovih vlastitih unutarnjih snaga, prostor pojavljuje kao nešto sasvim drukčije. Ako izvodi određene vježbe, prostor neće biti samo preplavljen svjetlom mudrosti nego će također zazvučiti. Kao što znate, u staroj pitagorejskoj filozofiji spominje se harmonija sfera. Sferu bi trebalo zamisliti kao svemirski prostor, prostor u kojem lebde zvijezde. To se obično smatra izmišljenom predodžbom, ali to nije nikakva pjesnička poredba već stvarnost. Onaj tko u skladu s uputama dovoljno vježba naučit će slušati stvarnu glazbu koja se razliježe svemirom. Kad nekom na ovaj način svemir duhovno zazvuči može se reći da je ta osoba u devahanu. Bit ovih zvukova je duhovna; oni ne žive u zraku, nego u mnogo višoj i finijoj tvari, akaši. Prostor oko nas neprestano se ispunjava takvom glazbom, a također postoje određeni osnovni tonovi. To ćete si moći predočiti ako me budete slijedili u sljedećem razmatranju za koje sam siguran da će matematičkim astronomima izgledati sasvim ludo.

Prije sam spomenuo da se naša Zemlja razvijala postupno. Najprije je bila Saturn, potom je postala Sunce, onda Mjesec te Zemlja. S vremenom će postati Jupiter, Venera i Vulkan. Sada možete upitati: "No, danas je Saturn još uvijek na nebu; u kakvom je odnosu

prvo Zemljino utjelovljenje prema Saturnu?" Naš je sadašnji Saturn dobio ime u davnim vremenima kad su oni koji su bili mudri još uvijek davali stvarima imena puna smisla. On je dobio ime iz njegove same prirode. Danas se to više ne čini. Uran, primjerice, više nema tako opravdano ime jer je otkriven kasnije.

Ono što danas na nebu vidimo kao Saturn odnosi se prema našoj Zemlji kao dijete prema starcu. Jednog će dana Saturn postati Zemljom. Kao što je nevjerovatno da se starac razvio iz dječaka koji stoji kraj njega, jednako je nevjerovatno da se Zemlja razvila iz Saturna koji se danas nalazi na nebu. Isto je s ostalim nebeskim tijelima. Sunce je takvo tijelo kakva je nekada bila Zemlja; ono je, međutim, napredovalo. Upravo kao što dječak stoji pored starca tako se na nebu nalaze različiti planeti. Oni su na različitim stupnjevima razvoja kojima je naša Zemlja, sada u svojem četvrtom utjelovljenju, već djelomično prošla, a djelomično će proći u budućnosti. Planeti se, međutim, jedan prema drugom nalaze u određenoj vezi, a okultisti ovu vezu izražavaju drukčije od današnjih astronoma.

Poznato vam je da se Zemlja okreće oko Sunca, da se Merkur i Venera kao Zemljine sestre također okreću oko Sunca, a znate i da se samo Sunce također kreće. Okultna astronomija je provela točna istraživanja ovih odnosa. Ona nije samo istražila kretanje Zemlje i ostalih planeta, nego i kretanje samoga Sunca. Došlo se do određene točke u svemiru koja je neka vrsta duhovnog središta oko kojeg se okreće Sunce, a s njime naša Zemlja i svi planeti. No,

različita se tijela ne kreću jednakom brzinom. Okultna astronomija je odredila točan odnos između njihovih brzina kretanja. Pošla je od činjenice da se nebeska tijela poput Marsa, Venere itd. kreću određenom brzinom, ali da cijelo zvjezdano nebo naoko ostaje nepokretno. U smislu istinitih okultnih istraživanja ovo je mirovanje samo prividno. U stvarnosti se zvjezdano nebo u stotinu godina pomakne za određenu udaljenost, a ova udaljenost za koju napreduje nebeski svod označena je osnovnim brojem. Ako pretpostavite ovo kretanje te s njim usporedite kretanje planeta otkrit ćete sljedeće:

- Saturn se kreće dva i pol puta sporije od Jupitera.
- Jupiter se kreće pet puta sporije od Marsa.
- Mars se kreće dva puta sporije od Mjeseca.
- Saturnovo je kretanje, međutim, 1200 puta sporije od kretanja cijelog nebeskog svoda.

Kad se začuje fizička glazbena harmonija ona počiva na činjenici da se različite strune pomiču različitim brzinama. Ovisno o brzini kojom titra pojedina struna, zazvučit će viši ili niži ton, a stapanje ovih različitih tonova proizvodi harmoniju. Kao što ovdje u fizičkom svijetu primamo glazbene dojmove od vibracija struna, tako onaj, tko je prodro do stupnja vidovitosti u devahanu, čuje pokrete nebeskih tijela. Zbog odnosa različitih brzina planeta osnovni tonovi hramonije sfera zvuče ovim zvukom kroza svemir. Stoga je pitagorejska škola opravdano govorila o nebeskoj harmoniji koja se može čuti duhovnim ušima.

Ako po tankoj brončanoj ploči što ravnomjernije prospete fini prah te potom po njezinim rubovima povlačite gudalom, u prahu će se, od određenih linija, stvoriti uzorak. Stvorit će se svakovrsni likovi ovisno o visini tona. Zvuk utječe na raspoređivanje materijala. To se zovu Chladnyjeve figure. Kad svemirom zazvuči duhovni zvuk nebeske harmonije on postavlja planete u određene odnose. Ono što vidite da je rasprostranjeno svemirom uredio je božanski stvaralački zvuk. S obzirom na činjenicu da ovaj zvuk zvuči u svemirski prostor, tvar se oblikovala u Sunčev sustav, odnosno u planetni sustav. Iz toga vidite da je izraz "nebeska harmonija" mnogo više od genijalne poredbe. On je stvarnost.

ČOVJEK ATLANTIDE

Prijeđimo na sljedeće razmatranje. Svatko tko se neko vrijeme bavio antropozofijom zna da je naša Zemlja u svojem sadašnjem utjelovljenju prošla kroz nekoliko stupnjeva razvoja. U pradavnoj se prošlosti nalazila u vatreno-tekućem stanju. Ono što je danas kamen i metal tada je teklo kao što danas željezo teče u ljevaonici. Nije opravdana primjedba da u ono doba nije moglo biti nikakvih živih bića jer su tada ljudska tijela bila prilagođena uvjetima onoga vremena. Zemlja se iz vatreno-tekućeg stanja preobrazila u ono što nazivamo Atlantskom epohom. Naši su preci tada živjeli na kontinentu koji je danas dno Atlantskog oceana.

Ovi su preci, naravno, imali sasvim drukčiju konstituciju od današnjeg čovjeka. Imali su neku vrstu vidovitosti — odjek viših stupnjeva vidovitosti. Ljudi Atlantide nisu mogli vidjeti vanjske predmete kao prostorno ograničene. U ranim danima razvoja Atlantide gledanje je bilo sasvim drukčije. Kad bi se jedna osoba približavala drugoj nije uočavala obris njezina lika, već je u njoj nastajala obojena predodžba koja nije imala nikakve veze s vanjskim, nego je odražavala unutarnje duševno stanje druge osobe. Ona je, primjerice, u drugome mogla vidjeti osjećaj osvete te pred njim pobjeći. Osjećaj osvete izražavao se uzburkanom crvenom predodžbom.

Vanjsko se gledanje predmeta razvijalo sasvim postupno. Ono što je čovjek prije vidio

bila je neka vrsta astralne boje, a preobrazba se sastojala u tomu što je on, na neki način, boju raspodijelio po predmetima. Ova drukčija vrsta opažanja bila je, naravno, povezana s činjenicom da je čovjek u ono vrijeme izgledao sasvim drukčije nego danas. U kasnijem Atlantskom razdoblju on je, primjerice, imao uvučeno fizičko čelo dok mu je etersko tijelo bilo izbočeno poput moćne kugle. Potom su se fizičko i etersko tijelo primaknuli, a kad su se spojili iza čela, između očiju, za čovjeka je nastupio važan trenutak u njegovu razvoju. Danas se čovjekova eterska glava podudara s fizičkom. To još uvijek nije tako u konja. No, kako se mijenjala čovjekova glava mijenjali su se i njegovi ostali dijelovi te se postupno pojavio sadašnji tjelesni oblik.

Pokušajmo živopisno zamisliti kraj Atlantske epohe. Čovjek je još uvijek imao neku vrstu vidovitosti. Zrak je bio zasićen vodenom parom. Od ovog gustog vodenastog zraka nisu se mogli vidjeti Sunce ni zvijezde; nikad se nije mogla stvoriti duga; Zemlju su pokrivala debele, teške maglene mase. Otuda mit govori o *Maglenoj zemlji*, domovini magle. Onda su se vode, koje su bile raspršene posvuda po zraku, zgusnule i pokrile Atlantidu. Potop označava moćnu kondenzaciju maglenih masa u vodu. Kad su se vode odvojile od zraka, došlo je do naše sadašnje vrste opažanja. Čovjek je sebe mogao vidjeti tek onda kad je ugledao ostale predmete oko sebe.

Čovjekovo fizičko tijelo izražava mnoge pravilnosti koje imaju dublje značenje. Jedna od njih je sljedeća: Kad bismo napravili kovčeg

čija dužina odgovara dužini tijela, a čija visina, širina i dužina se nalaze u odnosu tri prema pet prema trideset, tada bi visina i širina također odgovarale tjelesnim proporcijama — drugim riječima, ovim su dane proporcije normalno građenog ljudskog tijela. Kad se iz potopa Atlantide pojavio čovjek, proporcije njegova fizičkog tijela odgovarale su ovim mjerama. To je lijepo izraženo u Bibliji (Postanak 6, 15) sljedećim riječima:

"Bog naredi Noi da sagradi kovčeg tristo lakata dužine, pedeset lakata širine i trideset lakata visine." Ovim mjerama Noine arke izražene su točne mjere za harmoniju ljudskog tijela. Kad budemo objašnjavali razloge, moći ćemo shvatiti dublje značenje ovih biblijskih riječi.

Jučer smo završili s napomenom o Noinoj arki te smo utvrdila da odnosi njezine visine, širine i dužine odražavaju proporcije ljudskog tijela. Da bismo razumjeli značenje ove arke o kojoj se govori u Bibliji, moramo produbiti naše znanje o nekim stvarima. Kao prvo, moramo si razjasniti što to znači da lađa pomoću koje će se čovjek spasiti mora imati određene dimenzije. Zato će biti nužno da se pozabavimo onim razdobljem čovjekova razvoja u kojem su se stvarno odigrali događaji na koje se odnosi priča o Noi.

GOTIČKE KATEDRALE

Kad su ljudi koji su se ponešto razumjeli u okultizam proizvodili neki predmet u vanjskom svijetu s njim su uvijek htjeli postići određenu svrhu za dušu. Sjetite se gotičkih crkava, karakterističnih građevina koje su se podizale početkom srednjeg vijeka i širile se iz zapadne prema srednjoj Europi. Ove su crkve imale određeni arhitektonski stil izražen lukom koji se sastojao od dva dijela što su se spajala gore u jednoj točki. Ovaj arhitektonski oblik prožima cjelinu kao atmosfera — specifični luk koji se sastoji od dva dijela ušiljena do točke, cjelina koja teži naviše, stupovi određenog oblika itd. Bilo bi sasvim pogrešno tvrditi da je takva gotička katedrala proizišla iz vanjskih potreba; možda iz težnje da se napravi Božja kuća koja bi izražavala ili značila ovo ili ono. Ona se temelji na nečem mnogo dubljem.

Prvi koji su ukazali na osnovne ideje gotičkih građevina bili su upućeni u okultizam, bili su posvećeni do određenog stupnja. Svrha takvih građevina bila je da omoguće svakom tko bi ušao u takvu Božju kuću da primi sasvim određeni duševni ugođaj. Kad čovjek ugleda ove specifične lukove, kad pogledom obuhvati unutarnji prostor u kojem se stupovi uzdižu poput drveća u gaju, takva Božja kuća na dušu djeluje sasvim drukčije od, primjerice, kuće s antiknim stupovima koja ima uobičajenu romaničku ili renesansnu kupolu. Čovjek, naravno, nije bio svjestan činjenice da ovakvi

oblici proizvode sasvim određene učinke koji su se javljali u podsvijesti. Njemu razumski nije bilo jasno što se događa u njegovoj duši.

Mnogi ljudi vjeruju da u naše moderno doba materijalizam jača zato što se čita obilje materijalističke literature. Okultist, međutim, zna da je to samo jedan od slabijih utjecaja. Mnogo je važnije ono što se vidi očima jer to utječe na duševne procese koji manje-više ulaze u podsvijest. Ovo je od velike praktične važnosti i kad duhovna znanost jednoga dana stvarno obuzme dušu, praktični će učinak biti vidljiv u javnom životu.

Često sam upozoravao na činjenicu da je u srednjem vijeku bilo sasvim drukčije hodati ulicama nego danas. Lijevo i desno nalazila su se pročelja kuća izgrađena na temelju onog što je duša osjećala i mislila. Svaki ključ, svaka brava nosili su pečat onoga tko ih je napravio. Pokušajte shvatiti kakvu su radost osjećali pojedini obrtnici u svakom komadu dok su u njega ugrađivali svoju vlastitu dušu. U svakom je predmetu bio dio duše, pa kad se čovjek kretao među takvim stvarima njega bi preplavile duševne snage.

Sada to usporedite s današnjim gradovima. Ovdje je trgovina cipela, željezarija, mesnica pa gostionica itd. Sve je to strano unutarnjim duševnim procesima. Povezano je samo s vanjskim čovjekom te zato stvara duševne snage koje teže materijalizmu. Ovakvi utjecaji djeluju mnogo ječe od materijalističkih dogmi. Dodajte tomu našu stravičnu umjetnost oglašavanja. Stari i mladi lutaju morem ovakvih odvratnih stvari koje pobuđuju najlošije duševne snage.

Slično čine i naši humoristični časopisi. Nisam namjeravao fanatično agitirati protiv ovakvih stvari nego samo ukazati na činjenice. Sve to u ljudsku dušu ulijeva struje snaga određujući epohu koja ljude vodi u određenom smjeru. Duhovna znanost zna koliko toga ovisi o svijetu oblika u kojem čovjek živi.

Prema sredini srednjeg vijeka, duž Rajne se počeo rađati značajan religiozni pokret nazvan kršćanski misticizam, povezan s vodećim duhovima kao što su Meister Eckart, Tauler, Suso, Ruysbroeck i ostali. On je značio golemo produblјivanje i pojačavanje života čovjekovih osjećaja jer ovi propovjednici nisu bili usamljeni, nego su u ono vrijeme imali vjerne slušatelje. Ime svećenik u trinaestom i četrnaestom stoljeću nije značilo isto što i danas već je bilo vrijedno poštovanja. Platona se običavalo zvati "velikim svećenikom". Zato što su iz ovih velikih duša proistjecala takva produblјivanja Rajna je u ono doba nazvana *Velikom europskom ulicom svećenika*. Znaete li gdje su se rađale duševne snage koje su težile unutaranjem jedinstvu s božanskim snagama bića? One su se rađale u gotičkim katedralama s njihovim šiljatim lukovima, potpornjima i stupovima. To je oblikovalo ove duše. Ono što ljudsko biće vidi, što je uliveno u njegovu okolinu, u njemu postaje snagom. Ono se oblikuje u skladu s tim.

Stavimo ovo shematski pred naše duše nasuprot onom što se nalazi u podlozi čovjekova razvoja. U određeno vrijeme stvoren je stil u arhitekturi rođen iz velikih ideja posvećenika. Ljudske su duše preuzele snagu ovih oblika. Prolazila su stoljeća. Sve što su duše upijale

promatranjem oblika građevina pojavljivalo se u duševnom raspoloženju. Tako su u postojanje ušle vatrene duše, duše koje gledaju u visine. Slični su se učinci često pojavljivali u ljudskom razvoju čak i kad put nije bio sasvim onakav kako sam ga opisao.

Sada ćemo pratiti ove ljude nekoliko tisućljeća unaprijed. Unutarnji duševni ustroj ljudi koji su u svoje duše upili snage oblika ovih građevina izražava se u njihovom izgledu. Cijeli se ljudski lik oblikuje pomoću takvih utisaka. Ono što je izgrađeno prije nekoliko tisuća godina izlazi na vidjelo u ljudskom liku nekoliko tisuća godina kasnije. Na taj način shvaćamo zašto su se primjenjivale takve umjetnosti. Posvećenici gledaju u daleku budućnost i vide kakva bi trebala postati ljudska bića. Stoga u određeno vrijeme oblikuju vanjske stilove građevina, vanjske umjetničke forme velikih razmjera. Tako je zasijana klica budućih epoha čovječanstva.

NOINA ARKA

Imate li sve ovo na umu shvatit ćete na ispravan način što se dogodilo na kraju Atlantske epohe. Nije postojao zrak kao danas; rasprostranjenost zraka i vode bila je sasvim drukčija nego danas. Atlantidu su okruživale maglene mase. Ako si predočite kako se uzdiže magla, kako nastaju oblaci i pada kiša, tada imate minijaturnu sliku onoga što se tisućljećima događalo na golemim prostranstvima Atlantide.

Promjenom čovjekovih vanjskih životnih uvjeta on se također mijenjao. Prije su, dakle, u zemljama pokrivenim debelim masama magle živjeli ljudi koji su imali neku vrstu vidovitosti. Postupno su dolazile kišne oluje; postupno su se ljudi privikavali na sasvim novi način života, na novo opažanje, novu svjesnost. Ljudska su se tijela morala promijeniti. Bili biste iznenađeni kad biste mogli vidjeti slike prvih ljudi Atlantide. Koliko su se razlikovali od današnjih ljudi! Nemojte, međutim, misliti da se ova promjena dogodila sama od sebe. Ljudske su duše kroz duga vremenska razdoblja morale raditi na ljudskim tijelima i proizvoditi učinke kao što su oni opisani jednostavnim primjerom o učincima arhitektonskih oblika na osjećajni život, koji su se poslije pojavili u ljudskom liku.

Što se dogodilo kad je atlantska prešla u poatlantsku epohu? Kao prvo, ljudska je duša pretrpjela promjene, a u skladu s njima promijenio se i sam oblik tijela. Razmotrimo to malo dublje. Zamislimo si starog atlantiđana. On

je još uvijek imao vidovitu svijest te je na taj način bio povezan s okolinom u kojoj je živio, a čija je atmosfera bila ispunjena maglom. Zbog ove atmosfere stvari mu se nisu pokazivale u čvrsto određenim obrisima. Bile su to zapravo više obojene slike koje su pred njim izranjale; njegovi su opažaji bile poplave uzburkanih izmješanih boja. U tome su se postupno počeli pojavljivati obrisi. Stvari su mu se otkrivale poput lanterne u magli, okružene duginim bojama. Sukladno tomu razvijale su se njegove duhovne sposobnosti. Da je ovo stanje potrajalo, čovjeku bi bilo nemoguće zadobiti sadašnje tijelo. Zrak se oslobodio vode, a stvari su morale poprimiti svoje sadašnje oblike. Ovaj se proces nastavljao tisućama godina. Predmeti su se sasvim postupno počinjali razlikovati. Ljudska je duša trebala primati ostale utiske, nove utiske te u skladu s njima oblikovati svoje tijelo jer naše se tijelo oblikuje u skladu s onim što mislimo i osjećamo.

Kakvu je vrstu oblika trebala iskusiti duša kad je izašla iz vodenog krajolika Atlantide u novi zračni krajolik? Da bi se oblikovalo sadašnje tijelo, ljudsko je biće moralo biti obavijeno oblikom određene dužine, širine i dubine. Ovaj mu je oblik ustvari bio dan tako da se iz njega moglo oblikovati samo tijelo. Kao što se raspoloženje mistika modeliralo u skladu s oblikom katedrale te kao što posvećenik može pokazati koji su se likovi oblikovali u skladu s tim, tako su se ljudska bića postupno preoblikovala pod utjecajem velikih posvećenika jer su, ustvari, živjela u "lađama" koje su bile napravljene prema ovim mjerama. Prije vremena

našeg sadašnjeg čovječanstva postojala je neka vrsta vodenog ili morskog života koji se živio u "lađama" u kojima se čovječanstvo postupno priviknulo živjeti na Zemlji. Život atlantiđana bio je najvećim dijelom život u "lađama". Oni nisu bili okruženi samo vodenim, maglovitim zrakom nego je također veliki dio Atlantide bio pokriven morem. To je duboki misterij Noine arke. Ono što se može pronaći u originalnim religioznim dokumentima je neizmjereno duboko. Kad se udubimo u ove prvobitne zapise osjećamo da su oni okruženi zračenjima mudrosti i beskrajne uzvišenosti.

ZMIJA RIBA

LEPTIR PČELA

U Knjizi postanka nalazimo simbol zmiје. U Rimskim ćete katakombama naići na sliku ribe za koju nam predaja kaže da oznaćava kršćanstvo ili Krista. Ako bi netko razmišljao o ovim simbolima mogao bi, naravno, u njima pronaći mnogo toga genijalnog, ali to bi bila samo nagađanja. Mi se želimo baviti samo s onim što je stvarno jer su nam i ove stvari dane iz duhovnih i astralnih svjetova. Ako ćete me na nekoliko trenutaka slijediti u povijest ćovjekova razvoja, shvatit ćete kakva je istina sadržana u oba ova simbola.

Podsjetimo se još jednom da je Zemlja takoaer imala mnogo razlićitih utjelovljenja kao i ćovjek. Ljudski je lik bio uvijek prisutan tijekom razlićitih inkarnacija Zemlje — na Saturnu, Suncu i Mjesecu. Ćovjekovo se Ja, meoerim, prvi put pojavilo na Zemlji. Sada nakratko moramo obratiti pozornost na to kako je izgledala Zemlje u svojoj prvoj inkarnaciji, dok je još bila Saturn. U ono vrijeme još nisu postojale stijene ni polja za obraoivanje. Postojalo je ljudsko fizićko tijelo, ali je bilo u finijem stanju. Ono se tek postupno skrtnulo do svojeg sadašnjeg mesnatog oblika.

Ako danas proućavate tvari oko sebe otkrit ćete da se one nalaze u razlićitim stanjima. Prvo, postoji kruto, u okultizmu nazvano ZEMLJA; potom tekuće, u okultizmu nazvano VODA — ne misli se samo na vodu na Zemlji nego na sve

što je tekuće — potom, sve plinovite tvari u okultizmu nazvane ZRAK. Postoji još jedno finije stanje, a to je VATRA. Današnji fizičar, naravno, ovo ne prihvaća, ali okultist zna da se vatra može usporediti sa zemljom, vodom i zrakom, da je vatra prvo etersko stanje koje je finije od zraka. Ondje gdje nalazite vatru ili toplinu prisutno je nešto što je ipak finije od zraka. Kad bismo si predočili tvar finiju od topline došli bismo do svjetla. Ono što u okultnom smislu nazivamo zemljom, vodom i zrakom, na Saturnu još nije postojalo. Ova tjelesna stanja pojavila su se na Suncu, Mjesecu i Zemlji. Najgušće stanje na Saturnu bila je toplina ili vatra. Čovjek je u njoj živio, a njegovo je tijelo bilo zpravo neka vrsta odraza. Detaljnije objašnjavanje spomenutog predaleko bi nas odvelo.

Saturn se promijenio u Sunce. Vatri je dodan zrak koji je bio najgušće stanje na Suncu. Kad je fizičko tijelo postiglo zračni stupanj bilo je oplodeno eterskim tijelom. Nije bilo nikakvih drugih bića osim zračnih. Kao današnji ljudi mogli bismo proći kroz ova zračna bića jer bi se kroz njih moglo prolaziti kao što se danas prolazi kroza zrak. Ona su bila toliko svjetlosna i nestalna da bi se mogla usporediti s fatamorganom. Zrak je na Suncu, dakako, bio nešto gušći od našeg sadašnjeg zraka.

Vodeno se stanje najprije pojavilo na Mjesecu i sve što je na njemu živjelo bilo je samo zgušnjavanje vode. Hladetinaste ribe i sluzava stvorenja kakva možemo vidjeti i danas, daju nam predodžbu ovih vodenih bića. Samo fizička tijela ovakve vrste bila su sposobna upiti astralno tijelo.

Razvoj se postupno nastavljao. Na kraju razdoblja Mjeseca određeni djelovi vode su se dovoljno zgusnuli tako da se stvorila neka vrsta čvrstog tla poput tratine, mulja ili špinata. Ono najgušće sličilo je drvu naših današnjih stabala.

Potom se Mjesec preobrazio u našu današnju Zemlju; pridodano mu je kruto, mineralno stanje. Vanjska je kora postala čvrsta, a u skladu s tim postupno su sva bića postajala gušća i čvršća. Čovjek se malo-pomalo razvio u biće mesa. Od bića topline na Saturnu, od zračnog bića na Suncu, od bića vode na Mjesecu, konačno je na Zemlji postao biće mesa.

Razmotrimo sada značenje ovog razvoja. Na Saturnu je stvorena temeljna klica za fizičko tijelo; na Suncu mu je dodano etersko tijelo, a na Mjesecu astralno tijelo. No, na Mjesecu se dogodilo još nešto. Ljudska bića koja su ostala na Starom Mjesecu bila su mnogo niže razvijena od današnjih zato što je astralno tijelo u tom razdoblju bilo puno razbješnelih strasti. Tek poslije, kad mu je dodano Ja, astralno se tijelo počelo pročišćavati. Zbog toga je bio nužan planetni razvoj. Mjesec je morao ponovno ući u Sunce, zao lunarni čovjek morao se ponovno sjediniti sa Sunčevim bićima. Tako su na Zemljinom početku Staro Sunce i Mjesec bili opet jedno tijelo. Viša bića koja su bila nastanjena na Suncu morala su odbaciti Mjesec, a kao rezultat toga on je postao gusta masa sa svim svojim raznovrsnim impulsima. Sada su sva zla bića koja su bila izbačena s Mjesecom morala biti ponovno spašena i tako se dogodilo ponovno spajanje Mjeseca sa Suncem. Što bi se dogodilo da nije došlo do ovog ponovnog

spajanja, da je svatko od njih otišao svojim putem? To bi onemogućilo čovjeku da se pojavi u svojem sadašnjem obliku, a Sunčeva bića ne bi mogla napredovati do onog što su danas. Da je Stari Mjesec sam otišao svojim putem te da mu nije ponovnim ujedinjenjem sa Suncem bilo omogućeno da razvije nove snage, najviše biće koje bi ikada moglo nastati na Mjesecu bilo bi slično ZMIJI. S druge strane, Sunčeva bića koja su bila toliko duhovna da nisu imala fizičko tijelo, nego im je najniži član bilo etersko tijelo, dobila bi fizičko tijelo čiji bi najrazvijeniji oblik bio kao u RIBE. Oblik ribe bio bi, naravno, samo vanjski izraz duša koje su dosegnule mnogo viši stupanj razvoja; upravo kao što je grupna duša naših današnjih riba nešto uzvišeno.

Mjesec se ponovno povukao u Sunce, a poslije je naša Zemlja izbacila sadašnji Mjesec koji je ponio sa sobom najgore supstancije. To je omogućilo bićima naše Zemlje da se razviju više od stupnja zmije, na stupanj čovjeka. Sunčeva bića bila su ta koja su bića naše Zemlje obdarila snagom da se uzdignu iznad zmije. Materijalna čistoća Sunčevog stanja ovih visokih bića izrazila se u obliku ribe jer je to najviši materijalni oblik koji je priroda Starog Sunca mogla postići.

Krist je Sunčev Junak koji je svu snagu Sunca prenio na Zemlju. Sada ćete moći razumjeti s kakvom je dubokom intuicijom ezoteričko kršćanstvo izmislilo oblik ribe jer on označava vanjski simbol snage Sunca, snage Krista. Riba je, dakako, gledano izvanjski nesavršeno biće, ali ona se nije tako duboko spustila u materijalno,

a prožeta je malom količinom egoizma. Okultist kaže da je zmija simbol Zemlje koja se razvila iz Mjeseca. Riba je simbol duhovnog bića kakvo se razvilo iz Sunca. Naša Zemlja, kakvu vidimo, sa svojim krutim supstancijama ima svoje najniže biće u zmiji. Ono što se odvojilo kao vodena supstancija, kao čista voda moglo se manifestirati kao riba. Za okultista je riba nešto što je rođeno iz vode.

Što je to što je na sličan način rođeno iz zraka ili iz vatre? To su područja koja je teško objasniti, ali ovdje možemo dati barem nekakve naznake.

Kako su stvari izgledale na Zemlji kad se tek iz Saturna razvila na stupanj Sunca? Čovjek je tada bio neka vrsta bića zraka. Nije poznao smrt ni umiranje u današnjem smislu riječi jer se mogao transformirati. Objasnimo si kako je čovjek došao do svoje sadašnje svijesti o smrti i umiranju. Njegova je duša bila u atmosferi Sunca, ali je bila povezana s onim što je dolje bilo njegovo tijelo. U naše vrijeme čovjekovo astralno tijelo, čak i kad noću spava, pripada fizičkom tijelu, a isto je bilo i na Saturnu i na Suncu, samo što se nikad nije u njega uvlačilo. Na početku stupnja Sunca tijelo je bilo dolje, a gore je bilo nešto što je kao duša pripadalo određenom tijelu, što je njime upravljalo, što je imalo duhovnu svijest.

Tijelo ove duše bilo je povrgnuto drukčijim zakonima rasta i umiranja nego danas. Gubilo bi određene dijelove, ali je dodavalo nove. U dugim vremenskim razdobljima duša je živjela nepromijenjena dok se tijelo mijenjalo. Dakako, kad je Suce bilo u određenom stanju, čovjek bi se

na određeni način poistovjetio sa svojim tijelom. Njegovo se tijelo preobražavalo u alternativna stanja. Najprije je napravljeno tijelo određenog oblika, a potom bi se ovaj oblik preobražavao u sljedeći, pa u treći, pa u četvrti. Nakon njegove posljednje promjene vraćao se u prvobitno stanje. Dok su se ovi oblici mijenjali, ljudsko je biće zadržavalo istu svijest. Kad se ponovno pojavilo prvo tjelesno stanje, kad se ljudsko biće vratilo u prvi oblik, nako što je proživjelo ostala tri, ono se osjećalo obnovljenim. Ova je preobrazba za nas sačuvana u LEPTIRU koji se razvija kroz četiri oblika: jaje, gusjenica, ličinka i leptir. To je hijeroglif, znak za zračno stanje ljudskog bića na Suncu. U današnjem leptiru, u našim potpuno promijenjenim uvjetima, ovo je stanje, naravno, na neki način dekadentno. Ljudsko se biće razvilo iznad ovog stanja, ali je za okultistu leptir njegov simbol. On ga označava kao biće zraka, isto kao što označava zmiju kao biće zemlje, a ribu kao biće vode. S tim zašto ptice nisu označene kao bića zraka, bavit ćemo se nekom drugom zgodom.

Sada se vratimo prvom stanju Saturna kad je ljudsko biće bilo duševno-duhovno biće, koje je uvijek imalo isto tijelo, koje se osjećalo besmrtnim na nižoj razini, a koje je neprestano mijenjalo svoje tijelo. Ovo je stanje također za nas sačuvano u posebnom biću koje se sa stajališta grupne duše na neki način nalazi iznad čovjeka. To je PČELA.

Proučavate li cijelu košnicu imate pred sobom nešto sasvim drukčije od pojedine pčele. Cijela pčelinja košnica ima duhovni život koji na neki način odgovara životu na Saturnu na

nižem stupnju, a koji će biti dosegnut na višem stupnju na Veneri. Tijelo pčele, međutim, ostalo je na razini Starog Saturna. Moramo, naravno, razlikovati dušu cijele pčelinje košnice — ne kao običnu grupnu dušu nego kao samo biće — od pojedine pčele koja je sačuvala oblik kroz koji je ljudsko tijelo prošlo na Saturnu. Zato što je pčela zaostala kao vanjsko biće mogla je zadobiti višu duhovnu svijest. Otuda izvrsna društvena organizacija pčelinje košnice. Pčela je simbol duhovnog čovjeka koji ne poznaje smrtnost. Kad je čovjek imao takvu duhovnost naš je planet bio u vatrenom stanju, a kad kao Venera opet postane sasvim vatren, čovjek će ponovno biti duhovno biće. Prema tomu u pčeli imate biće koje je za okultistu biće vatre.

Ovdje će biti zanimljivo spomenuti usporednost o kojoj obična znanost može malo toga reći. Što današnji čovjek ima u sebi od Saturnove topline? Ima toplinu svoje krvi. To što je u ono vrijeme bilo raspoređeno po cijelom Saturnu u nekoj se mjeri oslobodilo i danas tvori toplu krv čovjeka i životinje. Proučavate li temperaturu pčelinje košnice ustanovit ćete da je otprilike jednaka temperaturi ljudske krvi. Cijela pčelinja košnica razvija temperaturu usporedivu s temperaturom krvi jer u skladu s prirodom svojega bića ona potječe iz istog izvora kao i ljudska krv.

Tako okultist označava pčelu kao rođenu iz topline. On označava leptira kao biće zraka, a zmiju kao biće zemlje. Iz ovih razmatranja ponovno vidite kako su simboli i okultni znakovi duboko povezani s onim što znamo o razvojnoj povijesti planeta i čovjeka.

SIMBOLIKA BROJEVA INVOLUCIJA EVOLUCIJA I STVARANJE IZ NIČEGA

Danas ćemo se najprije baviti razmatranjem simbolike brojeva. Govoreći o okultnim znakovima i simbolima nužno je, pa makar i ukratko, spomenuti simbole izražene brojem. Možete se prisjetiti mojeg prekjučerašnjeg tumačenja u kojem sam govorio o numeričkim proporcijama u svemiru, o brzini kojom se kreću pojedini planeti te o harmoniji sfera do koje dolazi zbog usklađenosti ovih različitih brzina. Već iz ovoga možete vidjeti da brojevi i numeričke proporcije imaju određeno značenje za svemir i za svijet. Mogli bismo reći da se harmonija, koja se razliježe svemirom, izražava u brojevima. Sada ćemo skrenuti pozornost na mnogo bitniju simboliku brojeva čijeg se značenja, međutim, možemo samo dotaknuti. Ako bismo se htjeli u to istinski udubiti morali bismo razmotriti mnogo drugih stvari. U svakom ćete slučaju barem dobiti predodžbu o tomu što znači kad se za staru okultnu, pitagorejsku školu kaže da je isticala potrebu za udublivanjem u prirodu brojeva da bi se proniknuo svijet.

Mnogima razmišljanje o brojevima može izgledati suhoparno i turobno. Onima koji su zaraženi materijalističkom kulturom našeg doba, vjerovanje da se razmatranjem brojeva može steći znanje o prirodi stvari, izgledat će neozbiljno. Postojali su, međutim, duboki razlozi

zbog kojih je veliki Pitagora govorio svojim učenicima da će ih znanje o prirodi brojeva odvesti do biti stvari. No, nemojte misliti da je dovoljno razmišljati samo o brojevima 1, 3 ili 7. **Pravo okultno učenje ne zna ništa o čaranju i magiji ni o praznovjernom vjerovanju u značenje nekih brojeva.** Njegovo znanje počiva na dubljim stvarima, a ja ću vam ukratko skicirati da vidite kako vam brojevi mogu biti uporište za ono što se zove meditacijom, ako ste se odlučili da u njih dublje uronite.

Naša polazišna točka biti će broj JEDAN. Poslije, pri razmatranju ostalih brojeva, postat će jasnije koliko dobro broj jedan simbolizira ono što ću reći. U cijelom okultizmu jedan je uvijek označavao nevidljivo jedinstvo Boga u svemiru. Bog je obilježen brojem jedan. Ne bismo, međutim, trebali vjerovati da se bilo što može postići ako se ne bavimo ničim drugim nego samo ovim brojem. Poslije ćete shvatiti kako će se ovo udublјivanje događati zakonito, a biti će mnogo plodonosnije ako prvo razmotrimo ostale brojeve.

DVA je u okultizmu nazvan brojem objave. To znači da sve što nam se pojavljuje u svijetu, sve što se objavljuje, sve što na bilo koji način nije skriveno postoji kao dvojnost. Time dobivamo tlo pod nogama, dok naprotiv s brojem jedan tapkamo u nedokučivom. Posvuda ćete u prirodi uočiti da se ne objavljuje ništa što nije povezano s brojem dva. Svjetlo se samo ne može objaviti. Pored njega mora postojati sjena ili tama — i to je dvojnost. Nikad ne bi mogao postojati svijet ispunjen vidljivom svjetlošću, kad ne bi bilo odgovarajuće

sjene. Tako je sa svim stvarima. Nikad ne bi bilo moguće da se pokaže dobro, kad kao svoju protusliku ne bi imalo zlo. **Dvojnost dobra i zla je nužnost pojavnog svijeta.** Ima beskrajno mnogo dvojnosti. One ispunjavaju cijeli život, ali ih moramo tražiti na pravim mjestima.

Postoji jedno važno dvojestvo u životu o kojem treba dobro razmisliti. Jučer smo razmatrali različita stanja koja je čovjek iskusio prije nego što je postao stanovnikom sadašnje Zemlje. Vidjeli smo kako je na Saturnu i Suncu imao određenu besmrtnost u kojoj je svojim tijelom upravljao izvana, da je odbacivao dijelove svojega tijela te mu dodavao nove, pa nije osjećao da vene i umire. Ljudska svijest u ono vrijeme nije bila kao današnja, već je bila prigušena. Čovjek se prvi put izborio da dođe do svijesti na našoj Zemlji. Tek je ovdje postao biće koje nešto zna o sebi, pa može razlikovati sebe od ostalih stvari. Da bi se to dogodilo nije bilo dovoljno da sobom upravlja samo izvana, nego se također morao uvući u svoje tijelo, opažati se iznutra i reći mu Ja. Samo zato što se čovjek mogao sasvim nalaziti u svojem tijelu bio je sposoban postići svoju punu svijest. Sada on dijeli sudbinu svojega tijela. Prije, dok je još lebdio iznad njega, to nije bio slučaj. Tek kad je dostigao ovaj stupanj svijesti došao je u odnos prema smrti. U trenutku kad se raspada njegovo tijelo on osjeća ograničavanje svojeg Ja, zato što sebe poistovjeđuje sa svojim tijelom. **Staru će besmrtnost ponovno postići tek postupno, pomoću duhovnog razvoja.** Tijelo je ovdje poput škole u kojoj se čovjek treba pomoću samosvijesti izboriti za besmrtnost.

Kroza smrt on postiže besmrtnost na višem stupnju. Sve dok nije iskusio smrt, svijet mu se nije objavljivao jer dvojnost pripada objavljenom svijetu — smrt i život.

Dvojnosti u životu možemo pokazati na svakom koraku. U fizici nalazite pozitivni i negativni elektricitet, u magnetizmu snage privlačenja i odbijanja. Sve se pokazuje u dvojstvu. Dva, dvojstvo je broj pojavnosti, broj manifestacije.

Nijedna se objava, međutim, ne može sačuvati od toga da njome iza scene ne vlada božansko. Tako je iza svake dvojnosti skriveno jedinstvo. Stoga TRI nije ništa drugo doli dva i jedan, to je objava i postojeće božanstvo koje ju podržava.

TRI je broj Božanstva koje se objavljuje. U okultizmu postoji tvrdnja da dva nikad ne može biti broj Božanstva. Jedan je broj Boga, a tri također. Onaj tko svijet vidi kao dvojnost vidi ga samo u njegovoj objavi. Oni koji su uvjereni da je sve dvojnost uvijek su u krivu. Objasnimo si to pomoću primjera. Čak i na mjestima na kojima se raspravlja o duhovnoj znanosti često se griješi u vezi s tvrdnjom istinskog okultizma da je dva broj objave, ali da nije broj potpunosti i dovršenosti. Često ćete čuti da u popularnom okultizmu ljudi, koji stvarno ne znaju, govore da se cijeli razvoj odvija kroz involuciju i evoluciju, ali vidjet ćemo kamo to doista vodi. Najprije, međutim, promotrimo biljku, potpuno razvijenu biljku s korijenjem, lišćem, stabljikom, cvijećem, voćem itd. To je evolucija. No, sada promotrite malu sjemenku iz koje može izrasti ili je izrasla biljka. U ovoj

je sićušnoj sjemenci na određeni način već sadržana cijela biljka. Ona je u njoj skrivena, oklopljena jer je sjemenka uzeta od cijele biljke koja je u nju položila sve svoje snage. Zato ovdje možemo uočiti razliku između dva procesa: jednog u kojem su se snage sjemenke razvile te su se otkrile u biljci — EVOLUCIJA — i drugog u kojem se biljka skrila i, takoreći, uvukla u sjemenku — INVOLUCIJA.

Proces koji se događa kad se biće koje ima mnogo organa tako oblikuje da nijedan od tih organa ne ostane vidljiv, tako da se oni sažmu u sićušan dio, naziva se involucija. Proces ekspanzije i razotkrivanja je evolucija. Ova se dvojnost izmjenjuje posvuda u životu, ali samo unutar očitog, unutar onoga što je očitovano.

Ovo ne možete slijediti samo u biljci nego i u višim područjima života. Slijedimo u mislima, primjerice, razvoj europskog duhovnog života od Augustina do Calvina, koji se otprilike događao tijekom srednjeg vijeka. U Augustina ćete pronaći neku vrstu mističnog poniranja. Nitko ne može čitati *Ispovjesti* ili njegove ostale spise, a da ne doživi duboku bit Augustinova života osjećaja. Napredujemo li dalje dolazimo do čudesnih osobnosti kao što je Scotus Erigena, redovnik iz Škotske nazvan škotskim svetim Ivanom, koji je poslije živio na dvoru Karla Čelavog. Nije se slagao sa crkvom te se priča da su ga braća njegova reda iglama mučila do smrti. Ovo se, naravno, ne treba uzeti doslovno, ali je istina da je bio mučen na smrt. Napisao je sjajnu knjigu *O razlikama u prirodi*, koja otkriva veliku dubinu misli, pa i onih koje su s antropozofskog stajališta manjkave.

Idući dalje, na području Rajne nalazimo njemačke mističare čija je unutarnja toplina preplavila velik broj ljudi. Nju nije iskusio samo najviši kler, nego i oni koji su radili na zemlji i u kovačnicama. Svi su bili zahvaćeni ovom strujom vremena. Nadalje nalazimo Nicolausa Cusanusa (1400. - 1464.) i tako redom do kraja srednjeg vijeka. Uvijek nailazimo na dubinu osjećaja, na nutrinu koja se proširila preko svih slojeva stanovništva.

Usporedimo li sada ovo doba sa sljedećim, s razdobljem koje je započelo u šesnaestom stoljeću te se protegnulo do našeg vremena, uočavamo golemu razliku. Na polazištu nalazimo Kopernika koji je shvatljivim idejama utjecao na obnovu duhovnog života, čije su se misli utjelovile u ljudskom mišljenju toliko da se svatko tko danas vjeruje drukčije smatra budalom. Vidimo Galilea koji je otkrio zakon gravitacije promatrajući njihanje crkvene svjetiljke u Pisi. Korak po korak slijedimo isječke vremena sve do sadašnjosti te posvuda nalazimo suprotnost, izravnu suprotnost srednjem vijeku. Osjećaji postojano blijede i nestaje ono unutarnje. Intelekt pouzdano zauzima prednost, a ljudi postaju sve pametniji.

Duhovna znanost objašnjava razliku između ovih dviju epoha te nam pokazuje da se ovakva promjena morala dogoditi. Postoji tvrdnja okultista koja kaže da je razdoblje od Augustina do Calvina bilo doba mistične involucije. Što to znači? Od vremena Augustina do šesnaestog stoljeća, postojalo je otkrivanje mističnog života prema van; ono je bilo vani. No, postojalo je još nešto — intelektualni život

skriven u obliku klice. To je bilo, takoreći, poput Sunca pokopanog u duhovnoj Zemlji, koje se otkrilo poslije, u šesnaestom stoljeću. Intelekt je bio involuiran kao što je to biljka u svojoj sjemenci. Ništa u svijetu ne može izići što prije toga nije bilo u takvoj involuciji. Od šesnaestog stoljeća intelekt je evoluirao, a mistični se život povlačio. Sada je došlo vrijeme kad se ovaj mistični život treba ponovno pojaviti, kad će pomoću antropozofskog pokreta biti doveden do razotkrivanja, do evolucije. Na ovaj se način evolucija i involucija naizmjenično očituju posvuda u životu.

No, tko god se ovdje zaustavi, uzima u obzir samo vanjski aspekt. Da bismo računali sa cjelinom moramo također uključiti treći aspekt koji se nalazi između ova dva. Koji je treći aspekt? Zamislite sebe kako se suočavate s nekom pojavom u vanjskom svijetu. Razmišljate o njoj. Vi ste ovdje, vanjski svijet je ondje, a iz vaše nutrine se rađaju misli. Ove misli prije nisu bile tu. Kad, primjerice, oblikujete misao o ruži, ona se rađa u trenutku u kojem ste se povezali s ružom. Vi ste bili ovdje, ruža ondje, a sada se u vama rađa misao. Kad se stvorila predodžba ruže dogodilo se nešto sasvim novo. Isto je i u ostalim područjima života. Zamislite si umjetnika, Michelangela, dok raspoređuje grupu modela. On je to ustvari činio iznimno rijetko. Michelangelo je ovdje, ono što umjetnički prikazuje je ondje. U njegovoj se duši rađa nešto novo — rađa se lik. To je stvorenje koje nema veze s involucijom ni evolucijom. Iz općenja između bića koje može primiti i bića koje može davati rada se nešto

sasvim novo. Takva se nova stvorenja uvijek rađaju kroz općenje bića s bićem, a takva su nova stvorenja početak.

Prisjetite se našeg jučerašnjeg razmatranja o tomu kako su misli kreativne, kako mogu oplemeniti dušu, štoviše, poslije djeluju čak i na oblikovanje tijela. Čim biće nešto pomisli, na djelu je stvaranje misli, stvaranje pojma te se aktivno nastavlja. To je novo stvorenje, a istodobno i početak zato što uzrokuje posljedice. Ako danas imate dobre misli one će biti plodonosne u dalekoj budućnosti jer duša u duhovnom svijetu ide svojim vlastitim putem. Vaše tijelo propada i vraća se elementima. Pa čak, kad bi se sve o čemu se stvaraju misli raspalo ostao bi njihov učinak.

Vratimo se primjeru Michelangela. Njegove su slavne slike utjecale na milijune ljudi. Njih će, međutim, jednoga dana prekriti prašina i doći će nove generacije koje nikad neće vidjeti njegova djela. No, ono što je živjelo u Michelangelovoj duši prije nego što su njegove slike poprimile vanjski oblik, ono što je na početku postojalo u njegovoj duši kao nova kreacija, nastavlja živjeti, ostaje i pojavit će se u budućim stadijima razvoja i bit će mu dan oblik. Zna li zašto se danas pred nama pojavljuju oblaci i zvijezde? Zato što su u prethodnim epohama postojala bića koja su imala misli o oblacima i zvijezdama. Sve potječe iz misaonog stvaranja.

Imate broj tri! U objavi se sve izmjenjuje između involucije i evolucije. Duboko iza toga skriveno je stvaranje, novo stvaranje rođeno iz misli. Sve je proizišlo iz misli, a ono najveće

na svijetu izašlo je iz misli Božanstva. Ako su ideje nova stvorenja, iz čega onda sve potječe? Sve potječe iz ničega! Ovdje su povezane tri različite stvari: Stvaranje iz ništavila, koje se događa uvijek kad imate ideju; očitovanje ovog stvaranja; njegov razvojni put u vremenu kroz dva oblika, involuciju i evoluciju. Na ovo misle određeni religijski sustavi kad govore o svijetu nastalom iz ništavila, a ako današnji ljudi to ismijavaju to je samo zato što ne razumiju što se treba naći u ovim dokumentima.

U pojavnom svijetu, da ukratko ponovimo, sve se izmjenjuje između involucije i evolucije. U korijenu se nalazi skriveno stvaranje iz ništavila koje se ujedinjuje s dvoje — involucijom i evolucijom — da bi oblikovalo trojstvo, koje je sjedinjenje božanskog s objavljenim.

Iz navedenog vidite kako možemo razmišljati o broju tri. To ne bismo smjeli karikirati i samo raspredati pedantne misli, već trebamo potražiti dvojstvo i trojstvo koje se susreće na svakom koraku. Tada ćemo na ispravan način razmatrati numeričke simbole u pitagorejskom smislu te ćemo moći izvoditi zaključke koji će nas voditi od jednoga k drugom. Mogli bismo također reći da se svjetlo i sjena pojavljuju u pojavnom svijetu, a da se iza njih nalazi treći, skriveni element.

Sada dolazimo do broja četiri.

ČETIRI je znak svemira ili stvaranja. Koliko možemo odrediti našim današnjim organima sadašnje se planetno stanje Zemlje nalazi u svojem četvrtom utjelovljenju. Sve što nam se pojavljuje na Zemlji kao što je naša, pretpostavlja da je ona tvorevina četvrtog stupnja. To je

samo poseban slučaj za sve tvorevine koje se pojavljuju na ovaj način. Sve se one nalaze pod znakom četvorke.

Okultist kaže da se čovjek danas nalazi u mineralnom carstvu. Što to znači? Budući da čovjek razumije samo mineralno carstvo, samo njega može kontrolirati. Upotrebom minerala može graditi kuće, napraviti sat i ostale stvari jer one podliježu mineralnim zakonima. Za mnogo drugih aktivnosti on nema ovih sposobnosti. On, primjerice, ne može iz vlastitoga mišljenja napraviti planet. Da bi za to bio sposoban morao bi sam postojati u planetnom carstvu. To će biti jednom u budućnosti. Danas su ljudi stvaraoci u mineralnom svijetu. Tomu su prethodila tri ostala carstva, a mineralno carstvo je četvrto. Ukupno ih je sedam.

Ljudi se nalaze u četvrtom carstvu. Samo u njemu oni mogu dostići svoju sadašnju svjesnost usmjerenu prema vanjskom svijetu. Na Mjesecu su još djelovali u trećem elementarnom carstvu, na Suncu u drugom, a na Saturnu u prvom. U budućnosti, na Jupiteru, moći će stvarati planete kao što danas mogu napraviti sat. Sve vidljivo u stvaranju nalazi se u znaku četiri. Ima mnogo planeta koji se ne mogu vidjeti fizičkim očima kao što su one u prvom, drugom i trećem elementarnom carstvu. Samo onda kad takav planet u stvaranju ude u mineralno carstvo može se vidjeti. Stoga je četiri broj svemira ili stvaranja. Ulaskom u četvrto stanje biće postaje potpuno vidljivo očima koje mogu vidjeti vanjske stvari.

PET je broj zla. To će nam postati jasno kad ponovno razmotrimo ljudska bića. Tijekom

svojeg razvoja ljudi su postali četveročlana bića, a time i bića stvorenoga svijeta. Ovdje na Zemlji, bit će im, međutim, dodan peti član njihova bića, duh-sâm. Da su trebali ostati četveročlana bića njima bi neprestano upravljali bogovi — prema dobru, naravno — ali oni nikada ne bi razvili svoju samostalnost. Ljudi su postali slobodni pomoću dara njihova petog člana u klici, ali su time također primili sposobnost da čine zlo. Nijedno biće koje nije došlo do "peteročlanosti" ne može činiti zlo. Peteročlanost je na djelu gdje god susrećemo zlo koje zapravo štetno djeluje na naše vlastito biće. To je slučaj svugdje, uključujući vanjski svijet, ali ljudi toga nisu svjesni, a naš sadašnji materijalistički svjetonazor ne može shvatiti činjenicu da se svijet može promatrati na ovaj način. Ustvari je opravdano govoriti o zlu samo ondje gdje se pojavljuje peteročlanost.

Kad jednoga dana medicina bude koristila ovo znanje moći će blagotvorno utjecati na tijek bolesti. Dio tretmana sastojat će se u tomu da se bolest proučava u njezinom razvoju prvog i petog dana nakon pojavljivanja, u pojedine dane u petom satu poslije ponoći te ponovno tijekom petog tjedna. Na taj će način broj pet uvijek određivati kad liječnik može najbolje intervenirati. Prije toga ne može učiniti mnogo više, nego da prepusti prirodi da ide svojim tokom, ali potom može intervenirati pomažući ili šteteći jer ono što se opravdano može nazvati dobrom ili zlom tada utječe u svijet stvarnosti. Na mnogim bi se područjima mogla pokazati važnost broja pet za vanjske događaje.

SEDAM je broj savršenstva. Čovjekov se život sastoji od sedmogodišnjih razdoblja — od rođenja do promjene zubi; puberteta; sedam ili osam godina poslije; prema tridesetim i tako po sedam godina do kraja života. Kad čovjek jednog dana bude uzimao u obzir ova razdoblja te razmotrio što mu je najbolje prilazilo ili ga se klonilo, saznat će mnogo o tomu kako da se pripremi za dobru starost. Na taj način moći će prizvati dobro ili zlo za ostatak svojega života. U ranim životnim razdobljima mnogo se toga može učiniti promatranjem određenih zakona obrazovanja. Potom nastupa važna prekretnica. To se, međutim, može pretvoriti u nazadovanje ako se mlad čovjek pun samopouzdanja prerano osamostali u životu. Danas prihvaćeno načelo da se mladi ljudi rano pošalju u život je štetno; prije nego što se to dogodi oni bi morali proći kroz peto razdoblje. Ovakva stara okultna načela su od velike važnosti. To je razlog zbog čega su u prošlosti pod ravnanjem onih koji su nešto znali o ovim stvarima, morale proći godine naukovanja i šegrtovanja prije nego što bi se nekoga nazvalo majstorom.

Navedeno će nam razjasniti promatranje samoga čovjeka. Danas je on pod utjecajem broja pet dokle god može biti dobar ili zao. Kao stvorenje svemira on živi u broju četiri. Kad razvije sve što sada u sebi ima kao klicu postat će sedmeročlano biće, savršeno u svojoj vrsti. Broj sedam vlada svijetom boja u dugi; u svijetu tonova nalazimo ga u ljesetvici. Svugdje, na svim područjima života broj sedam se može smatrati nekom vrstom broja savršenstva. U tomu nema nikakvog praznovjerja ni magije.

Vratimo se sada broju JEDAN. Budući da smo razmotrili ostale brojeve ono što ćemo sada reći o broju jedan pojavit će se u novom svjetlu. Bit broja jedan je njegova nedjeljivost. On se, naravno, može podijeliti na $1/3$ i $2/3$ itd., ali to se može postići samo u mišljenju. U svijetu, osobito u duhovnom svijetu, ako odvojite dvije trećine, jedna trećina još uvijek ostaje njihov dio. U istom se smislu može reći da ako se od Boga odvoji jedan njegov dio te se očituje, ostatak će ostati nešto što još uvijek pripada Bogu.

U pitagorejskom smislu možemo reći: "Podijeli jedinstvo, ali nikako drukčije nego da ti u podlozi misli ostane da je ostatak povezan s onim što je bilo odvojeno".

Uzmite tanku zlatnu ploču od stakla i pogledajte kroz nju. Svijet će izgledati žuto jer je to boja koja će se odraziti. No, u bijelom su svjetlu također sadržane ostale boje. Što se s njima događa? Njih upijaju predmeti. Otuda crveni predmet izgleda crveno jer odražava crvene zrake, a upija ostale. Nije moguće odvojiti crveno od bijelog svjetla, a da se ne napuste ostale boje. Ovim smo dotaknuli rub tajne svijeta. Stvari gledate na određeni način. Vidite, primjerice, crveni stolnjak raširen na stolu, a istodobno si predočavate da je u njemu skrivena zelena. Na ovaj ste način postigli ono što se u pitagorejskom smislu zove "dijeljenje jednog tako da je sačuvan ostatak".

Ako ovo izvodite u meditaciji, ako iznova spajate odvojene dijelove u jedinstvo, bavite se smislenim radom kojim se možete visoko uzdignuti u razvoju.

Matematičari za to imaju izraz koji vrijedi u svim okultnim školama:

$$1 = (2+x) - (1+x)$$

To je okultna formula koja izražava kako se jedinstvo može podijeliti, a dijelovi prikazati tako da ponovno daju jedan. Okultist o podjeli jedinstva mora misliti na način da dijelove neprestano spaja u jedinstvo.

Tako smo u ovom predavanju proučili ono što se zove simbolika brojeva te smo naučili da promišljajući svijet sa stajališta brojeva možemo prodrijeti u duboke tajne svijeta.

Kako bismo dopunili ove napomene recimo još jednom da petog tjedna, petog dana, petog sata možemo pronaći važne stvari, koje možemo promašiti ili učiniti dobrima. Sedmog tjedna, sedmog dana, sedmog sata — ili u određenom odnosu recimo 3 i 1/2, jer je sedam i u ovom broju, nešto se može dogoditi kroza samu stvar. Na sedmi dan bolesti, primjerice, groznica će poprimiti određeni oblik; isto se može dogoditi i četrnaestog dna. Ove su stvari uvijek utemeljene na odnosima brojeva koji ukazuju na strukturu svijeta. Oni koji se na pravi način udubljuju u ono što u pitagorejskom smislu možemo nazvati proučavanjem brojeva, naučit će razumijevati život i svijet u simbolici brojeva o čemu vam je današnje predavanje htjelo dati grubo skicirane misli.

ALFABET I ABECEDA

Već se neko vrijeme bavimo stjecanjem preciznijeg znanja o odnosu čovjeka prema svemiru, a danas ćemo nadopuniti naša prijašnja proučavanja. Uzmemo li u obzir kako čovjek živi u sadašnjem razdoblju njegova razvoja — uzimajući ovo razdoblje tako široko da ono ne obuhvaća samo povijesno nego i predpovijesno doba — moramo zaključiti da je govor najistaknutije obilježje ovog trenutka kozmičke evolucije čovječanstva. Govor je taj koji čovjeka izdiže iznad ostalih prirodnih carstava.

U prošlotjednom predavanju sam spomenuo da je tijekom evolucije ljudske vrste jezik, govor u cijelosti, također bio podvrgnut razvoju. Natuknuo sam da je u vrlo starim vremenima govor bio nešto što je čovjek oblikovao iz sebe kao svoju najprvobitniju sposobnost te kako je pomoću svojih govornih organa mogao izraziti božanske duhovne snage koje su u njemu živjele. Natuknuo sam također da su na prijelazu iz grčke u rimsko-latinsku kulturu, tj. u četvrtom poatlantskom razdoblju, pojedini glasovi u jeziku izgubili svoja imena te da u suvremenoj upotrebi jedva imaju vrijednost glasova. U grčkoj kulturi još uvijek postoji ime za prvo slovo alfabetu, ali je u latinskoj kulturi ono samo "A". Na prijelazu iz grčke u latinsku kulturu nešto živo u govoru, nešto izrazito konkretno promijenilo se u apstrakciju. Moglo bi se reći: sve dok je čovjek prvo slovo abecede zvao "Alfa" u njemu je doživljavao određenu mjeru inspiracije, ali od trenutka kad

ga je nazvao samo "A" slova su se prilagodila vanjskim konvencijama, prozaičnim aspektima života koji su zamijenili inspiraciju i unutarnje iskustvo. To je stvorilo pravi prijelaz od svega što je pripadalo Grčkoj onomu što je rimsko-latinsko. Kulturni ljudi postali su otuđeni od duhovnog svijeta poezije te su ušli u prozu života.

Rimljani su bili trezven, prozaičan narod, narod pravnika koji je u kulturu kasnijih godina unio prozu i pravnu znanost. Ono što je živjelo u grčkom narodu razvijalo se unutar čovječanstva poput manje-više kulturnog sna kojem su ljudi, kad su imali unutarnja iskustva i htjeli ih izraziti, pristupali kroza svoje vlastite objave. Moglo bi se reći da sve pjesništvo ima u sebi nešto zbog čega euroljanima izgleda kao da je kćer Grčke, dok sva pravna znanost, sva vanjska odijeljenost, sva proza života navode na podrijetlo od rimsko-latinskog naroda.

Prije sam vam skrenuo pozornost na to kako pravo razumijevanje slova Alfa — Alef na hebrejskom — vodi tomu da u njemu prepoznamo želju da se čovjeka izrazi kao simbol. Ako se traže najbliže moderne riječi kojima bi se izrazilo značenje Alfe one bi bile: "Onaj tko doživljava svoje vlastito disanje". Ove nas riječi izravno upućuju na riječi Starog zavjeta: "I Bog stvori čovjeka... i udahne mu u nosnice dah života". Prvim slovom alfabetu htjelo se izraziti što je u ono vrijeme učinjeno s dahom da bi se čovjeka napravilo čovjekom Zemlje, bićem u koje se utisnulo čovječstvo time što je postao netko tko doživljava, tko osjeća vlastito disanje.

A ime "Beta", razmotrimo li ga nepristrano, pretvoreno u hebrejski ekvivalent, predstavlja nešto nalik omotu, pokrivalu, kući. Stoga hoćemo li naše iskustvo izgovaranja "Alfa, Beta" prevesti na moderan jezik možemo reći: "Čovjek u svojoj kući". Na ovaj bismo način mogli proći cijelim alfabetom izražavajući pojam, značenje, istinu o čovjeku jednostavno izgovarajući jedno za drugim imena slova alfabetu. Mogle bi se iznositi razumljive rečenice izražavajući misterij čovjeka, koje bi mogle započeti s našim viđenjem čovjeka u svojoj zgradi, u svojem hramu. Sljedeći dijelovi rečenice nastavili bi izražavati kako čovjek upravlja sobom u svojem hramu i kako se odnosi prema svemiru. Ukratko, ono što bi se izrazilo uzastopnim izgovaranjem imena alfabetu ne bi bila apstrakcija, koju danas imamo kad kažemo A, B, C bez ikakvih popratnih misli, nego bi to bio izraz misterija čovjeka i toga kako su njegovi korijeni u svemiru.

Kad se danas u različitim društvima govori o "izgubljenoj arhetipskoj riječi" ne shvaća se da je ona zapravo sadržana u rečenici koja obuhvaća imena alfabetu. Tako se možemo osvrnuti na vrijeme razvoja čovječanstva u kojem čovjek ponavljanjem svojeg alfabetu nije izražavao ono što je povezano s vanjskim događajima, vanjskim potrebama, nego ono što je božanska duhovna tajna njegova bića dovodila do izražaja kroz njegov larings i njegove govorne organe.

Moglo bi se reći da je alfabet bio slovo primijenjeno na vanjski predmet, a da je bilo zaboravljeno sve što se pomoću govora čovjeku moglo objaviti o misterijima njegove duše i njegova duha. Njegova izvorna riječ istine, riječ

mudrosti bila je izgubljena. Govor se izlio preko činjeničnog stanja života. Danas čovjek, dok govori, više nije svjestan da je zaboravljena izvorna, prvobitna rečenica, rečenica kojom mu je Božansko objavljivalo svoje vlastito biće. Više nije svjestan da sama riječ, sama rečenica izgovorena danas predstavlja tek dronjke praiskonske rečenice.

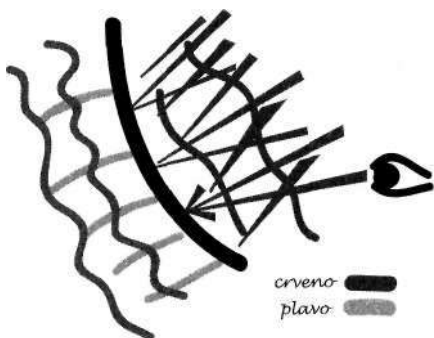
Pjesnik, izbjegavajući prozne elemente u svojem govoru i vraćajući se unutaranjem iskustvu, unutaranjem osjećaju, unutaranjem oblikovanju govora, pokušava se vratiti njegovu oduševljenom, arhetipskom elementu. Moglo bi se možda reći da je svaka istinska pjesma, najskromnija kao i najveća, pokušaj vraćanja izgubljenoj riječi, pokušaj odvrćanja od života uređenog prema koristi, u vremena kad su se kozmička bića još objavljivala u unutaranjem organizmu govora.

Danas u govoru razlikujemo suglasnike od samoglasnika. Govorio sam o tomu kako bi izgledalo kad bi čovjek zaronio ispod praga svoje svijesti. U običnoj se svijesti sjećanja odražavaju prema gore ili, drugim riječima, misli su odraz onoga što je doživljeno između rođenja i smrti. Mi obično ne prodiremo u čovjekovo pravo biće dalje od ovog pamćenja, dalje od misli ostavljenih u sjećanju.

S druge sam točke gledišta ukazao na to kako ispod praga svijesti živi ono što bi se moglo nazvati univerzalnom tragedijom čovječanstva. To se može opisati na sljedeći način: Kad se čovjek ujutro probudi, a njegovo Ja i astralno tijelo urone u njegovo etersko i fizičko tijelo, on ova tijela ne opaža iznutra prema van. Ono što

opaža je nešto sasvim drukčije. To si možemo predočiti pomoću slike.

Recimo da je ovdje granica između svjesnog i nesusjesnog. Crveno označava svjesno, a plavo nesusjesno. Ako neka osoba vidi nešto što pripada vanjskom svijetu, primjerice, ako svojim očima vidi oko drugog čovjeka, tada se vidna zraka, koja izlazi iz njegova oka u drugog čovjeka, vraća i on je doživljava u svojoj svijesti.

Ono što također nosi od vlastitog bića ispod praga svoje svijesti doživljava u astralnom tijelu i u Ja, ali ne u običnom budnom stanju. To ostaje nesusjesno te ustvari oblikuje pravi sadržaj njegova eterskog i fizičkog tijela. Etersko se tijelo uopće ne može spoznati običnom sviješću — ona spoznaje samo vanjski aspekt fizičkog tijela. Kao što sam prije napomenuo, mi moramo uroniti ispod pamćenja da bismo opazili prvobitni izvor zla u ljudskom biću, ali tada možemo opažati još nešto, zapravo možemo opažati čovjekovu povezanost sa svemirom.

Pomoću odgovarajuće meditacije možemo uspjeti prodrijeti u predodžbu pamćenja,

takoreći, otkloniti ono što nas unutarne odvaja od našeg eterskog i fizičkog tijela; pogledamo li potom dolje u naše etersko i fizičko tijelo tako da opažamo ono što se obično nalazi ispod praga svijesti, čut ćemo kako unutar ovih tijela nešto zvuči. A to što zvuči je odjek muzike sfera koju je čovjek upio između smrti i novog rođenja, tijekom svojeg spuštanja iz božansko-duhovnog svijeta, u ono što je fizičkim naslijeđem dobio od roditelja i predaka. U eterskom i fizičkom tijelu odzvanja muzika sfera. Ako je od iste vrste kojoj pripadaju samoglasnici ona odzvanja u eterskom tijelu, a ako je od vrste kojoj pripadaju suglasnici odzvanja u fizičkom tijelu.

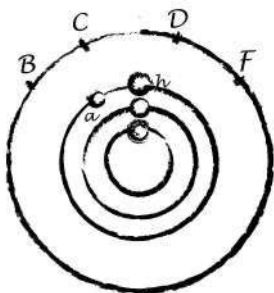
Istina je, naravno, da se čovjek napredujući u životu između smrti i novog rođenja, uzdiže u svijet viših hijerarhija. Naučili smo da se čovjek u svijetu anđela, arkandela, arhaja pridružuje njihovim životima i živi u području hijerarhija kao što ovdje živi među bićima mineralnog, biljnog i životinjskog carstva. Nakon života između smrti i novog rođenja ponovno se spušta u zemaljski život. Naučili smo također kako na svojem putu prema dolje za sebe skuplja nebeske utjecaje zvijezda stajaćica predstavljene u znakovima Zodijskih; potom kako se nastavlja spuštati prima utjecaje pokretnih planeta.

Sada si predočite Zodijski, predstavnika zvijezda stajaćica. Čovjek je izložen njihovom utjecaju tijekom spuštanja iz duševno-duhovnog života u zemaljski život. Ako su njihovi učinci određeni u skladu s njihovim pravim bićem

moramo reći da su oni kozmička glazba, da su suglasnici. A oblikovanje suglasnika u fizičkom tijelu je odjek onoga što odzvanja iz pojedinih formacija Zodijska, dok se oblikovanje samoglasnika unutar muzike sfera događa kroz kretanje planeta u svemiru te se utiskuje u etersko tijelo. Tako u fizičkom tijelu nesvjesno nosimo odraz kozmičkih suglasnika, dok u eterskom tijelu nosimo odraz kozmičkih samoglasnika. Ovo, mogli bismo reći, ostaje u tišini podsvjesnog.

No, kako se dijete razvija, snage unutar tijela nadiru prema gore i jačaju njegove govorne organe; to su snage koje, kao odraz oblikotvornih snaga svemira, izgrađuju govorne organe. Više unutarnji govorni organi oblikovani su iz jezgre čovjekova bića tako da mogu proizvoditi samoglasnike, a organi bliži periferiji, nepce, jezik, usne i sve što pridonosi obliku fizičkog tijela, izgrađeni su na takav način da mogu proizvoditi suglasnike. Dok dijete uči govoriti nešto se, kao rezultat aktivnosti donjeg dijela njegova bića, događa u njegovom gornjem dijelu, a to je posljedica oblikotvornih snaga koje su se uzdignule u fizičko, ali također u etersko tijelo. — Ovo, naravno, nije materijalni proces, već nešto u vezi s oblikotvornim djelovanjem. — Prema tomu, govoreći dovodimo do izražaja nešto što možemo nazvati odjekom iskustva kroz koje je prošao čovjek sa svemirom tijekom spuštanja iz božansko-duhovnog svijeta, u životu između smrti i novog rođenja. Sva pojedina slova abecede doista su oblikovana kao zoran prikaz onoga što živi u svemiru.

O znakovima Zodijaka možemo dobiti približnu predodžbu ako ih povežemo s modernim govorom postavljajući B, C, D, F i tako dalje kao njegove konstelacije. Možete ih slijediti osjećajući revoluciju planeta u H. — H zapravo nije slovo poput ostalih, H podražava rotacioni pokret, kretanje ukруг. — A pojedini planeti u svojim revolucijama su uvijek karakteristični samoglasnici koji se na različite načine postavljaju ispred suglasnika.

Ako zamislite da se samoglasnik A postavi ovdje (vidi sliku) tada imate A u harmoniji s B i C, ali se u svakom samoglasniku nalazi H. To možete slijediti dok se govori: AH, IH, EH. H je u svakom samoglasniku. Što to znači da je H u svakom samoglasniku? To znači da se samoglasnik okreće u svemiru. Samoglasnik ne miruje, on kruži u svemiru. A kruženje, kretanje izraženo je s H skrivenim u svakom samoglasniku.

Zamislite, dakle, harmoniju samoglasnika izraženu u nekom govoru: recimo I, O, U, A. Što se time izražava? Izražava se kozmičko djelovanje četiriju planeta. Dodajmo jedan suglasnik nečemu poput ovoga — IOSUA — dodajmo S u sredinu, što bi značilo da se time ne izražava samo

oblikovanje samoglasnika unutar planetne sfere, nego i posljedica koju planeti povezani s I, O, U, A doživljavaju u svojem kretanju kroz povezanost sa zvijezdanim znakom S. Zato kad je čovjek u danima drevne civilizacije ime Boga izgovorio samoglasnicima, time je bio izražen planetni misterij. Imenom je bilo izraženo djelo božanskog bića u planetnom svijetu. Ako je Božje ime bilo izraženo sa suglasnikom u sebi, djelo odnosnog božanskog bića u mislima je dosegalo Zodijak — predstavnika nebeskih zvijezda stajaćica.

Dok je još postojalo instinktivno razumijevanje ovih stvari, u vrijeme naslijeđene vidovitosti, sposobnosti slušanja u predodžbi itd. u ljudskom se govoru doživljavala povezanost sa svemirom. Govoreći, čovjek je osjećao da se nalazi unutar svemira. Kad je dijete učilo govoriti osjećalo se kako iz njegova bića postupno proizlaze doživljaji u božansko-duhovnom svijetu prije rođenja ili začeca.

Moglo bi se reći da kad bi čovjek mogao sebe prozreti iznutra morao bi priznati: Ja sam etersko tijelo, drugim riječima, ja sam odjek kozmičkih samoglasnika; ja sam fizičko tijelo, drugim riječima, odjek kozmičkih suglasnika. Zato što stojim ovdje na Zemlji kroz moje biće zvuči odjek svega onoga što je izraženo znakovima Zodijaka; a život ovog odjeka je moje fizičko tijelo. Odjek je oblikovan iz svega što je izraženo planetnim sferama, a taj odjek je moje etersko tijelo.

1. fizičko tijelo = odjek Zodijaka
2. etersko tijelo = odjek planetnih kretanja
3. astralno tijelo = doživljaj planetnih kretanja
4. Ja = opažaj odjeka Zodijaka

Ponavljanje, moji dragi prijatelji, da se čovjek sastoji od fizičkog tijela i od eterskog tijela ne govori ništa. To su samo prazne, neodređene riječi. Hoćemo li govoriti stvarnim jezikom, koji se može naučiti iz misterija svemira, morali bismo reći: Čovjek je načinjen od nebeskih odjeka: od odjeka zvijezda stajaćica, od odjeka planetnih kretanja, od doživljaja odjeka planetnih kretanja te od onoga što svjesno doživljava odjek nebesa zvijezda stajaćica. Tada ćemo stvarnim kozmičkim govorom izraziti ono što se apstraktno izražava riječima: čovjek se sastoji od fizičkog tijela, eterskog tijela, astralnog tijela i Ja. Govoreći : Čovjek se sastoji prvo od fizičkog tijela, drugo od eterskog tijela, treće od astralnog tijela četvrto od Ja — ostajemo sasvim u području apstraktnog. No, kažemo li: Čovjek se sastoji od odjeka Zodijskoga, od odjeka planetnih kretanja, od doživljaja dojmova planetnih kretanja u mišljenju, osjećanju i htijenju te od opažaja odjeka Zodijskoga — prelazimo na konkretni govor svemira. Prvo je apstrakcija, a drugo stvarnost.

Kad kažete "I", što je to ustvari? Sada pokušajte zamisliti da je netko posadio drveće u prekrasnom umjetničkom redu. Može se vidjeti svako pojedino drvo. Na udaljenosti, međutim, sva se drveća pretvaraju u jednu točku. Uzmite sve pojedine stvari — sve što odzvanja iz Zodijskoga na način suglasnika svijeta, a tada se dovoljno odmaknite: Sve što se na najmnogostrukiji način oblikovalo kao unutarnji zvuk sabilo se u vama u jednu točku "I".

Doista je činjenica da je ovo ime koje čovjek daje sebi samo izraz za ono što opažamo u

beskrajnim prostranstvima svemira. Svugdje je nužno vratiti se onom što se kao odraz, kao odjek pojavljuje ovdje na Zemlji. Stoga kad se tvar spozna u njezinoj realnosti, pred čovjekovim višim i unutarnjim iskustvom raspline se sve iz čega on sebe izgrađuje kao predmet opažaja, kao čisto iskustvo. Gledamo li čovjeka te postupno upoznamo njegovu pravu prirodu, njegovo fizičko tijelo zapravo prestaje biti onakvo s kakvim se obično suočavamo i kakvo inače stoji pred nama, naše se viđenje širi, a čovjek urasta u nebo zvijezda stajaćica. Etersko tijelo također prestaje biti pred nama. Viđenje nam se protegnulo, iskustvo nam se protegnulo i mi dolazimo do opažanja planetnog života jer je ljudsko etersko tijelo sam odraz planetnog života.

Čovjek koji stoji pred vama nije ništa doli predmeta opažaja, pojave, predodžbe o tomu što se događa u životu planeta. Mislimo da pred sobom imamo pojedino ljudsko biće, ali ovaj pojedinac je na određenom mjestu slika cijeloga svijeta. Zbog čega onda postoji razlika između Azijaca i Amerikanaca? Razlog tomu je što je zvjezdano nebo slikovito opisano na dvije različite zemaljske točke, kao što postoje različite slike jedne iste vanjske činjenice. Doista je istinito da promatrajući čovjeka svijet počinje svitati pred nama i takvim smo promatranjem suočeni s velikim misterijem o stupnju do kojeg je čovjek pravi preslikani mikrokozmos stvarnosti makrokozmosa.

Od čega se onda sastoji moderan život? Pogledamo li iz ovih modernih vremena unatrag na život čovječanstva u iskonsko doba

još nailazimo na doživljavanje čovjekove povezanosti s duhovim svijetom u instinktivnoj svijesti onih pradavnih dana. U abecedi možemo doživjeti konkretno iskustvo toga. Kad je čovjek prvobitnim riječima trebao izraziti bogatu riznicu božanskog u svoj njegovoj punoći izgovarao je slova abecede. Kad je izražavao tajnu vlastite prirode na način na koji je naučio u misterijima, tada je zaodijevao u riječi kako je silazio kroza Saturn i Jupiter u njihovu zvjezdanom odnosu prema Lavu ili Djevici, drugim riječima, kako je silazio kroz A ili I u njihovu odnosu prema M ili L. Davao je izraz onomu što je tada doživio kao muziku sfera i to je bilo njegovo kozmičko ime. A u onim pradavnim danima ljudi su bili instinktivno svjesni da su iz svemira na Zemlju sa sobom donosili ime.

Otada kršćanska svijest na apstraktan način još uvijek čuva iskonsku svijest posvećivanjem pojedinih dana sjećanju na svece koji, ispravno shvaćeno, trebaju dati novi život duhovnom kozmosu. Rođenjem određenog dana u godini trebali bismo dobiti ime sveca čiji je dan u kalendaru. Ono što se ovdje hoće izraziti na apstraktniji način u iskonskim je vremenima bilo izraženo konkretnije, kad se u misterijima kozmičko ime osobe nalazilo u skladu s onim što je ona doživljavala spuštajući se na Zemlju, kad je svojim bićem s planetima stvarala samoglasnike i dodavala ih suglasnicima Zodijaka. Tada su različite skupine ljudskih rasa imale mnogo imena koja su začeta na takav način da su bila u harmoniji s univerzalnim, sveobuhvatnim imenom.

Razmatrano s ove točke gledišta, što je bila abeceda? Bila je ono što su nebesa objavila kroz njihove zvijezde stajačice i kroz planete koje se njima kreću. Kad se abeceda izgovarala iz izvorne, instinktivne ljudske mudrosti, njome se izražavala astronomija. Ono što se govorilo abecedom i što se mislilo u astronomiji onih vremena nije predstavljano na isti način kao učenja sadržana u bilo kojoj grani današnjeg znanja koje je izgrađeno od jednostavnih opažaja i pojmova. Ono je začeto kao objava koja se sama osjećala na površini ljudskog iskustva, bilo u obliku neoborive istine ili kao dio neoborive istine. Tako je konkretno iskustvo bilo predstavljeno dijelom iskonske mudrosti. I bilo je nečega od sasvim mutne svijesti povezane s činjenicom da su u srednjem vijeku visokoobrazovani ljudi još uvijek morali učiti gramatiku, retoriku, dijalektiku, aritmetiku, geometriju, glazbu i astronomiju. U ovom uzdizanju kroz različita područja učenja nalazi se polusvjesno prepoznavanje nečega što je u ranijim danima postojalo u instinktivnoj jasnoći. Danas je gramatika postala vrlo apstraktna. Vraćajući se u vremena o kojima nam povijest ništa ne govori, ali koja su unatoč tomu još uvijek povijesna vremena, nalazimo da gramatika nije bila apstraktni predmet kao što je danas, nego da su ljudi kroz gramatiku uvođeni u misterij pojedinih slova. Učili su da tajne svemira nalaze izraz u slovima. Pojedini je samoglasnik dovođen u vezu sa svojim planetom, pojedini suglasnik s pojedinim znakom Zodijaka. Na taj je način, pomoću slova abecede, čovjek stjecao znanje o zvijezdama.

Prelazeći s gramatike na retoriku prenosila se primjena onoga što je u čovjeku živjelo kao aktivna astronomija. A uzdižući se do dijalektike u mislima se dolazilo do shvaćanja i djelovanja na ono što je iz astronomije živjelo u čovjeku. Aritmetika nije smatrana apstrakcijom današnjice, nego bićem izraženim u tajni brojeva. Na brojeve se gledalo drukčije nego što se to danas čini. Za to ću vam dati jedan mali primjer.

Kako si danas predočavamo brojeve 1,2, 3? To činimo misleći na grašak, pa na još jedan grašak i to su dva; tada se doda još jedan pa su tri. Riječ je o dodavanju jednog drugome — o slaganju na hrpu. U nekadašnje vrijeme nije se brojilo na takav način. Počinjalo se s jedinicom, a dijeljenjem jedinice na dva dijela dobilo se dva. Prema tomu do dva se nije dolazilo dodavanjem jedne jedinice drugoj. To nije bilo spajanje jedinica, nego su dva bila sadržana u jednom. Tri je bio sadržan u jednom na drukčiji način, a četiri ponovno na drukčiji način. Jedinica je obuhvaćala sve brojeve i bila je najveća.

Danas je jedinica najmanja. Danas se sve shvaća atomistički. Jedinica je jedan član, a dva joj je dodano — sve se ovo predočava atomistički. Originalna je ideja bila organska. Ondje je jedinica najveća, a sljedeći se brojevi uvijek pojavljuju kao manji i svi su sadržani u jedinici. Time smo došli do sasvim drukčijih tajni u svijetu brojeva.

Tajne o svijetu brojeva su tek nagovještaj da nas ovdje ne zanima samo ono što živi u šupljini čovjekove glave. — Rekao sam u

šupljini glave jer sam više puta pokazao da je ona **doista šuplja s duhovnog stajališta**. — Odnosi među brojevima mogu nas dovesti do opažanja odnosa objektivnosti svijeta. Ako neprestano samo zbrajamo jedan i jedan to je, naravno, nešto što nema nikakve veze s činjenicama. Imam komad krede. Stavim li pored njega još jedan komad krede on nema nikakve veze s onim prvim komadom. Jednog se ne tiče onaj drugi. Predpostavim li, međutim, da je sve jedinica te sada pređem na brojeve sadržane u toj jedinici, dva dobivam na način koji se odnosi na neku posljedicu. — Morao sam odlomiti komad. Time izravno ulazim u stvarnost.

Tako čovjek nakon uzdizanja u dijalektici, da bi shvatio misaoni svijet astronomije, s aritmetikom, a na sličan način i s geometrijom, prodire još dalje u svemir. Iz geometrije se dobiva osjećaj da je u konkretnom smislu geometrijska bila muzika sfera. U tome je razlika između onog što vrijedi danas i onog što je nekad postojalo u instinktivnoj mudrosti prastarih vremena.

Uzmimo današnju glazbu. Matematički fizičar proračunava visinu note, primjerice, proračunava koja bi visina poslužila u melodiji. Potom je tko bilo, tko je muzikalan, primoran zaboraviti njegovu glazbu i ući u područje apstraktnog, ako kao gorljivi glazbenik već nije pobjegao od matematike. Čovjek je od neposrednog iskustva odveden u apstrakciju koja ima vrlo malo veze s iskustvom.

Samo je po sebi vrlo zanimljivo da ako netko ima sklonost prema matematici te se s

područja glazbe požuri u područje akustike neće dobiti mnogo u smislu glazbenog iskustva. Uči li netko takav geometriju te napredujući počinje doživljavati oblike kao glazbene note, drugim riječima, ako iz petog prijeđe u šesti razred i učini da geometrija zvuči kao glazba, sve to, koliko mi je poznato, danas ne ulazi u nastavni plan. No, to je nekada značilo uzdizanje na šesti stupanj učenja — od geometrije glazbi — i samo je na ovaj način stvarnost, koja se nalazi u podlozi, stvarnost pralikova postajala iskustvom. Na ovaj je način astronomija u podsvjesnom postajala nešto što se svjesno usvajalo kao astronomija, kao sedmi, najviši član tzv. Trivium et Quadriviuma*.

Povijest čovjeka trebala bi se učiti s obzirom na razvoj njegove svijesti jer bismo tada mogli dobiti osjećaj da se svijest mora vratiti ovim stvarima, a to se upravo nastoji u antropozofskoj duhovnoj znanosti. Ne treba se čuditi što oni koji su se naviknuli prihvaćati današnju znanost ne nalaze ništa ispravnog u onom što sam ja napisao, primjerice, u *Tajnoj znanosti*.

Nužno je, međutim, da se čovjek, na potpuno svjestan način, mora vratiti istinskoj stvarnosti koja se, za sada, mora povući kako bi mu omogućila da razvije svoju slobodu. Čovjek bi bio sposoban sve jače razvijati svijest o tomu kako je za njega nužno da se nalazi unutar božanskog kozmičkog svijeta kad ne

* U srednjovjekovnim školama; trivium = prve tri slobodne umjetnosti: gramatika, govorništvo i logika; quadrivium = zborni naziv za aritmetiku, geometriju, astronomiju i glazbu koje su tvorile drugi, teži dio nastavnog plana.

bi bio izbačen iz ovog kozmosa u puku vanjštinu, u čistu pojavnost, naravno, toliko jako da su se sve raznoliko blistavilo i veličanstvenost zvjezdanog neba sabili u apstraktni ego.

Bio je to nužan korak u borbi za slobodu jer čovjek može razviti svoju slobodu samo tako da zajedno sabije ono što se sasvim ne može razlikovati u jednu točku svojeg Ja, u nešto što ispunjeno cjelinom svemirskog prostora struji kroza sva vremena.

No, kad ne bi ponovno osvojio cijeli svijet iz ove jedne jedine točke svojeg Ja, kad se ponovno ne bi uzdignuo iz apstraktnog u konkretno, izgubio bi svoje biće, više ne bi poznao ni posjedovao sebe, više ne bi bio aktivan niti bi djelovao iz vlastite inicijative.

Važno je, naravno, razumjeti kako je na prijelazu iz grčke u latinsku kulturu apstrakcija zavladała europskom kulturom i tako rezultirala gubitkom iskonskoga svijeta. Treba upamtiti da je latinski jezik dugo bio jezik kulturne elite. Ono što je, međutim, ostalo je beznadno ustrajavanje na onom što je latinski jezik već odbacio, a ono što se govorilo u grčkom svijetu zadržalo se samo u mišljenju. Od Logosa je ostala logika — apstraktno mišljenje.

U čežnji ljudi poput Goethea za poznavanjem grčke kulture ima nečega što se može izraziti na sljedeći način: On je čeznuo za oslobađanjem od apstraktnosti modernih vremena, od suhe proze rimskoga duha. Htio je dosegnuti drugu kćer prvobitne mudrosti svijeta, ono što je još preostalo od svega grčkog. Hoćemo li razumjeti Goetheovu intenzivnu

žudnju za Jugom i mi moramo doživjeti nešto slično. U suvremenim školskim biografijama nećemo pronaći ništa od svega toga. Samo kad u svakoj pojedinoj stvari bude odjekivala čovjekova svijest kao izraz cijeloga svemira biti će raščišćen put snagama potrebnim za njegov napredak, ako ne želimo da civilizacija spadne na krajnje barbarstvo.

RUDOLF STEINER

Doktor filozofije Rudolf Steiner rođen je 27. veljače 1861. godine u Donjem Kraljevcu u Međimurju (tadašnja Austro-Ugarska), a umro je 30. ožujka 1925. godine u Dornachu u Švicarskoj. Maturirao je u Wiener-Neustadtu 1879. godine, a na bečkoj Visokoj tehničkoj školi studirao je matematiku i prirodne znanosti te je istodobno pohađao predavanja iz književnosti, povijesti i filozofije. Osobito se bavio proučavanjem Goetheovih djela s područja prirodnih znanosti. Doktorirao je filozofiju na Sveučilištu u Rostocku 1891. godine. Od 1890. do 1897. radio je u Weimaru na sređivanju Goetheova arhiva. Ovim je radom stekao reputaciju najvećeg autoriteta na području poznavanja Goetheovih prirodoznanstvenih spisa.

Dr. Rudolf Steiner je jedan od pionira koji su prije gotovo stotinu godina doveli ezoteriku na prostore zapadne i srednje Europe, u doba kad je sve nadosjetilno za prosječnog euroljanina značilo nešto nerealno i iracionalno. Bio je intelektualac široke naobrazbe s područja prirodnih i društvenih znanosti, literature, glazbene i likovne umjetnosti, a pored toga čovjek s razvijenom percepcijom nadosjetilnog svijeta. Kombinacija ovih osobina omogućila mu je da osmisli antropozofiju kao duhovnu znanost, odnosno da stvori konzistentan znanstveni sustav na području ezoterike koji s lakoćom može pratiti svatko tko se bavi istraživanjem nadosjetilnog.

Njegova antropozofija je znanost o čovjeku kao osjetilnom i nadosjetilnom biću. Tvrdio je da nadosjetilne spoznaje moraju biti jednako egzaktne kao što su to one prirodoznanstvene, ali za razliku od njih nadosjetilnoj spoznaji nisu potrebni eksperimenti jer će istinske dokaze njezine ispravnosti donijeti sam život.

Kao filozof i suvremeni učitelj duhovne znanosti dr. Rudolf Steiner svoje učenje nije prenosio samo usmeno nego također pismeno u knjigama, časopisima i člancima. Održao je oko 6000 predavanja diljem Europe. Zahvaljujući tomu što je slušateljima dopustio pisanje stenografskih bilježaka sačuvano je oko 4000 predavanja, od kojih je veći dio objavljen za njegova života, a pretpostavlja se da je još oko 2000 predavanja ostalo nezabilježeno.

Različiti znanstvenici: liječnici, agronomi, pedagozi, arhitekti itd., zamolili su Rudolfa Steinera da im dade smjernice kako bi mogli osuvremeniti svoje djelovanje na pojedinim znanstvenim područjima. Tako su iz antropozofije kao duhovne znanosti proizišle mnoge praktične grane koje je osmislio sam Steiner. Jedini je ezoterik koji je svoje duhovne spoznaje pretočio u praksu danas poznatu i priznatu širom svijeta.

Od praktičnih grana antropozofije najpoznatije su waldorfska pedagogija, biološko-dinamička poljoprivreda, antropozofska medicina i zdravstvena pedagogija te umjetnički pravci u slikarstvu, kiparstvu, graditeljstvu i scenskoj umjetnosti kao što su oblikovanje govora i euritmija.